

USTVARJALCI REVIJE ACROCEPHALUS SKOZI NJENO 25-LETNO ZGODOVINO (1980 – 2004)

The creators of the journal *Acrocephalus* through its 25-year history (1980 – 2004)

S pričujočo številko stopamo v jubilejni 25. letnik revije *Acrocephalus*, torej proslavljamo 25 let njenega kontinuiranega izhajanja. Ob tej obletnici pa ne smemo pozabiti, da je 25-letno življenje revije omogočala predvsem skupina zagnanih ljudi, ki so vsak po svoje prispevali k izidu sleherne številke. Gonilo dela je bila ljubezen do ptic in narave ter radovednost, kje in kako ptice živijo, koliko jih je in kaj omogoča ter tudi onemogoča njihov obstanek. Vsaka revija potrebuje srce, torej nekoga, ki jo idejno in stvarno oblikuje, nekoga, ki poskrbi za zametek, zorenje in rojstvo vsake številke, kajti vsakič, ko številka izide, to pomeni zaključek in spet nov začetek uredniškega procesa, kolesa, ki se nikdar ne ustavi. Pred 25 leti, leta 1980, je to kolo zagnal Iztok Geister, prvi glavni urednik in oče revije *Acrocephalus*. Z zadovoljstvom ugotavljam, da se to kolo vrti še danes, a hkrati postaja tudi vse večje. Geister je kot glavni urednik reviji *Acrocephalus* posvetil kar 20 let svojega strokovnega ornitološkega udejstvovanja, danes lahko rečemo, da zelo uspešno! *Acrocephalus* je torej zgodba o uspehu, in skupaj z Borutom Štumbergerjem, drugim glavnim urednikom revije, in mano, kot tretjim, lahko rečeva, da sva počaščena, da sva lahko soustvarjala del te zgodbe.

Glavni uredniki / Editors-in-Chief:

IZTOK GEISTER, 1980 – 1999

BORUT ŠTUMBERGER, 1999 – 2001

AL VREZEC, 2002 –

Uspešno izdajanje in ustvarjanje revije pa ni mačji kašelj. Čeprav je glavni urednik res tisti, ki reviji daje življenjsko moč, mu je ne bi uspelo izdajati brez učinkovite uredniške ekipe sourednikov in urednikov za posamezna področja. Če je to le nekako šlo do leta 1987, je *Acrocephalus* s svojo rastjo kasneje presegel okvir še obvladljivega dela za zgolj enega človeka. Tako je uredniku Geistru leta 1988 priskočil na pomoč prvi tehnični urednik Rudolf Tekavčič, uredniška ekipa pa se je v nadaljnjih letih še povečala in pod različnimi glavnimi uredniki tudi spreminjala.

Souredniki / Assistant Editors:

ANDREJ FIGELJ (tehnični urednik), 2002 –

BOŽA JANŽEKovič (svetovalka za bibliografsko in informatično oblikovanje), 1999 – 2000

DR. PRIMOŽ KMECL (sourednik), 1999 – 2001

BOJAN MARČETA (urednik za fotografijo), 1992 – 1995

SLAVKO POLAK (urednik za ilustracijo), 1992 – 1999

IGOR PUSTOVRH (urednik za fotografijo), 1996 – 1999

ANDREJ SOVINČ (pomočnik glavnega urednika), 1992 – 1999

DR. BOŠTJAN SURINA (sourednik), 2002 –

BORUT ŠTUMBERGER (poslovni urednik, sourednik), 2002 –

RUDOLF TEKAVČIČ (tehnični urednik), 1988 – 1994

AL VREZEC (sourednik), 1999 – 2001

Že na samem začetku je imel *Acrocephalus* težnjo po strokovnosti, po čimbolj objektivnem poročanju s terena. To pa mu je uspelo le s skupino uglednih strokovnjakov, zbranih v uredniškem svetu ali odboru, ki so ne le jamčili za strokovno korektnost objavljenih prispevkov, pač pa so v uredniškem postopku tudi aktivno sodelovali kot recenzenti. Recenzije pa so osnovno jamstvo strokovnosti in znanstvenosti, pri čemer je *Acrocephalus* bolj ali manj vztrajal vseh 25 let. In že v prvem uredniškem odboru je uredniku Geistru uspelo k delu pri reviji pritegniti kopico uglednih strokovnjakov, ki so delovali na ozemlju Slovenije: dr. Sergeja D. Matvejeva, dr. Andreja O. Župančiča, Janeza Gregorija, Rada Smerduja, Božidarja Magajno, Dareta Šereta in Iva A. Božiča. Z rastjo pa je v objavo začelo prihajati vse več prispevkov iz tujine, čemur je bilo potrebno prilagoditi tudi uredniški odbor. Tako je leta 1999 pod urednikovanjem Štumbergerja *Acrocephalus* dobil svoj prvi mednarodni uredniški odbor, ki so se mu pridružili strokovnjaki iz Hrvaške (prof. dr. Josef Mikuska), Italije (dr. Kajetan Kravos), Avstrije (dr. Peter Sackl) in Nemčije (dr. Martin Schneider-Jacoby). Ob tem je bil odbor tudi prenovljen in do leta 2004 še nekoliko razširjen. Član uredniškega odbora z najdaljšim stažem tako v odboru kot nasploh med ustvarjalci revije *Acrocephalus* pa je Janez Gregori, ki pri reviji sodeluje že 23 let!

Uredniški odbor, uredniški svet (akademske naslovi so zapisani tako, kot so bili zapisani v reviji *Acrocephalus*) / Editorial Board (with academic titles presented as written in the journal *Acrocephalus*):

DR. MIHA ADAMIČ, 1988 – 1995
DR. BOŠTJAN ANKO, 1996
FRANC BATIČ, 1982 – 1984
IVO A. BOŽIČ, 1980 – 1982
LUKA BOŽIČ, 2002 –
DOC. DR. ANTON BRANCELJ, 2002 –
DR. TATJANA ČELIK, 1999 –
DR. MATIJA GOGALA, 1986 – 1992
JANEZ GREGORI, 1980 – 1999, 2002 –
ANDREJ HUDOKLIN, 1992 – 1999
DR. PRIMOŽ KMECL, 1999, 2002 –
DR. JELENA KRALJ, 2003 –
DR. KAJETAN KRAVOS, 1999 –
PROF. DR. BORIS KRYŠTUFEK, 1982 – 2001
PROF. DR. PETER LEGIŠA, 1999 –
DR. GORDAN LUKAČ, 2002 –
BOŽIDAR MAGAJNA, 1980 – 1982
BOJAN MARČETA, 1999 –
DR. SERGEJ D. MATVEJEV, 1980 – 1995
TOMAŽ MIHELIČ, 2003 –
PROF. DR. JOSEF MIKUSKA, 1999 –
DR. ROGER H. PAIN, 2002 –
ASSOC. PROF. DR. JENÖ J. PURGER, 2002 –
DR. PETER SACKL, 1999 –
DR. MARTIN SCHNEIDER-JACOBY, 1999 –
DR. PETER SKOBERNE, 1999 –
RADO SMERDU, 1980 – 1984
ANDREJ SOVINC, 1991 – 1999
DARE ŠERE, 1980 – 1999

PROF. DR. KAZIMIR TARMAN, 2002 –
DOC. DR. DAVORIN TOME, 1992 –
JANA VIDIC, 1988 – 1992
AL VREZEC, 1999
DR. ANDREJ O. ŽUPANČIČ, 1980 – 1995

Seveda pa Acrocephalus ni skrbel le za bogatenje zakladnice ornitološkega znanja, pač pa tudi za bogatenje strokovnega jezika. V reviji so se prekalili marsikateri strokovni in ne le ornitološki izrazi. Lep jezik je prvi pogoj za kvaliteto revije. Zaradi svojega mednarodnega značaja sta bila v reviji že od rojstva dalje uporabljena dva jezika, slovenščina in angleščina. Sprva je bila angleščina omejena zgolj na povzetke, naslove in podnapise k slikam, kasneje pa se je z rastočim mednarodnim ugledom revije uveljavila tudi v člankih, prvič leta 1999. Pri reviji je sodelovalo šest lektorjev oziroma prevajalcev, Henrik Ciglič z najdaljšim 20-letnim stažem, dr. Roger H. Pain pa se je reviji pridružil leta 2002 kot lektor in član uredniškega odbora, zato ga navajam le v zgornjem seznamu.

Lektorji in prevajalci / Language editors and translators:

HENRIK CIGLIČ (slovenščina, angleščina), 1985 –
IRENA JURAK-WATTSON (angleščina), 1980 – 1985
JANKO KOVAČIČ (slovenščina), 1980 – 1991
TONE MIKLAVČIČ (angleščina), 1980
LIDIJA ŠELIGO (slovenščina), 1980

Prvi vtis na bralca pa ne naredi vsebina, pač pa sam videz revije, zato je bila tehnična podpora reviji kajpak izjemno pomembna skozi vseh 25 let. V celotnem obdobju svojega urednikovanja med letoma 1980 in 1999 je za obliko revije skrbel kar urednik Iztok Geister sam. Kljub temu se je moral pri nekaterih tehničnih podrobnostih, kot so bile risbe in prelom, zanašati na druge sodelavce, v prvih letih izhajanja revije, tja do leta 1987, pa je bilo treba besedila še pretipkavati. V letu 2000 se je novi urednik Borut Štumberger s sodelavci odločil, da revijo prenovi tako vsebinsko kot oblikovno. K sodelovanju je povabil oblikovalko Jasno Andrić, ki se je odločila za povsem spremenjen oblikovni koncept. Acrocephalus je tako dobil novo, sodobnejšo in svetovnim revijam primerljivo podobo.

Tehnična podpora / Technical support:

JASNA ANDRIĆ (oblikovanje), 2000 –
ELIZABETA BEŠEVIČ (tipkanje), 1985 – 1986
DANICA DOVGAN (tehnično risanje), 1983
IZTOK GEISTER (oblikovanje), 1980 – 1999
MARIJA LAVRIČ (tehnično risanje), 1980 – 1983
IVANKA METELKO (tipkanje), 1982 – 1986
ALJANA MLAKAR (tehnično risanje), 1980
BRANKA POKLUKAR (tipkanje), 1982, 1986
MARIJA POKLUKAR (tipkanje), 1980
MARKO POPOVIČ (prelom), 2000 – 2001
TADEJA SMRTNIK (prelom), 2001 –
OLGA SOBOČAN (tipkanje), 1987
DARJA ŠIPEC (prelom), 1999

ERIK VOVNIK (prelom), 2002

LOJZKA ŽVOKELJ (tipkanje), 1980 – 1981

Oblika naslovnice je večinoma vsebovala tudi portret ptice, prvič leta 1985 v 25. številki s fotografijo gnezdečega malega deževnika *Charadrius dubius* Iztoka Geistra. Redno pa so bile fotografije vključene v naslovnico s prvo prenovno oblike *Acrocephalus* leta 1988 s podobo male uharice *Asio otus* Davorina Tometa v prvi številki 9. letnika. Fotografiji so tako kar 12 let bogatili *Acrocephalus* s svojimi posnetki, vse do leta 2000, ko je bila revija drugič oblikovno prenovljena.

Fotografi naslovnic (* dve ali več naslovnic)/

Front-page photographers (* two or more front-pages):

E. BENUSSI, A. BIBIČ, I.A. BOŽIČ*, F. BRAČKO*, O. DOLENC, D. FEKONJA, I. GEISTER*, J. GREGORI, DR. HAAS, A. HUDOKLIN, P. KEUSCH, S. KLEMENC, B. KOZINC, B. MARČETA*, T. MIHELICH, H. ORŠANIČ, K. PEGORARO, M. PERUŠEK*, V. PFEIFER, M. POGAČNIK, M. SCHNEIDER-JACOBY, A. SOVINC, D. ŠERE*, M. ŠKERLAK, I. ŠKORNIK, D. TOME*, P. TRONTELJ, M. WOSCHITZ

Ob drugi prenovi oblike revije v letu 2000 pa fotografije niso več sodile v koncept naslovnice. Fotografijo je zamenjala črna risba in vse odlične objavljene risbe, doslej jih je bilo objavljenih 17, so bile delo JURIIJA MIKULETIČA. Mikuletičeve pa so tudi barvne risbe ob uvodniku, ki so ravno tako novost postavitve Jasne Andrić.

Ob koncu pa ne smemo pozabiti vseh piscev, ki so v tem obdobju pisali za *Acrocephalus*. Brez njih bi se reviji, kljub neštetim naporom urednika in njegovih sodelavcev, bolj slabo pisalo. Revija torej živi zaradi njih in zanje. Prihodnost revije je zato odvisna predvsem od piscev, ki bodo s svojimi prispevki želeli polniti njeno vsebino in s tem zakladnico ornitološkega znanja, ter od bralcev, ki se bodo vedno znova veselili rojstva vsake številke *Acrocephalus*. Zato z optimizmom zrimo v prihodnost revije in ptic!

AL VREZEC

REDKE VRSTE GNEZDEČIH PTIC V SLOVENIJI

Rare breeding bird species in Slovenia

FRANC JANŽEKovič

Vurberk 104h, SI-2241 Sp. Duplek, Slovenija, e-mail: franc.janzekovic@guest.arnes.si

The analysis of the rare bird species recognition in Slovenia incorporated 216 breeders. One fourth (species of the lower quartile Q_1) were classified as rare species after Gaston's methodological approach. According to Rabinowitz's model of the seven forms of rarities, which is based on geographical distribution, population density and habitat selection, one third of the species were classified as rare. The difference between Gaston's and Rabinowitz's approaches was not statistically significant. On the basis of Rabinowitz's model, a list of 69 rare species of breeding birds of Slovenia was prepared. All rare species have been included in the current Red List of Endangered Plant and Animal Species of the Republic of Slovenia. A comparison between the Red List of Endangered Species and Rabinowitz's model of rarity unveils the fact that some common species have been classified as affected or vulnerable species, while some rare species, on the other hand, have been labelled as species out of danger or insufficiently known species. The relatively highest numbers of rare species are those from the orders of Ciconiiformes, Podicipediformes and Charadriiformes, i.e. the species adapted to water or marshy habitats.

Key words: birds, Aves, rare species, forms of rarity, Red List, breeding birds, Slovenia
Ključne besede: ptice, Aves, redke vrste, oblike redkosti, Rdeči seznam, gnezdilke, Slovenija

1. Uvod

Ptice so skupina organizmov, ki so v ospredju naravovarstvene pozornosti. Svetovna naravovarstvena organizacija (IUCN), mednarodno ornitološko združenje BirdLife International, naše nacionalno ornitološko društvo DOPPS pa tudi druge naravovarstvene organizacije vlagajo veliko energije in sredstev za ohranjanje in varovanje ptic, varovanje in renaturacijo habitatov ogroženih vrst ter promocijo varstva ptic.

Pri implementaciji naravovarstvenih prizadevanj, konzervatorskih in renaturacijskih aktivnostih, navsezadnje tudi pri političnih odločitvah, povezanih z varstvom narave, in sprejemanju naravovarstvene zakonodaje je neobhodno razumevanje naravnih procesov. Zato se ekološke značilnosti vrst in njihovi populacijski trendi zrcalijo v strokovnih mnenjih in zakonodaji. S tem seznammi redkih, ogroženih ali zavarovanih vrst postanejo naravovarstveno orodje

vladne in nevladne operative. Pri tem domnevamo, da za vsemi temi seznammi stojijo jasni kriteriji za razvrščanje vrst v posamezne kategorije in trdni strokovni argumenti.

V vsakdanji ekološki praksi v popisu favne izbranega območja izrazimo tudi relativno številčnost osebkov posamezne vrste. Vrste z relativno nizkim številom osebkov opredelimo kot redke vrste. Na vprašanje, ali so redke vrste tudi ogrožene, pa ne moremo odgovoriti enoznačno. Vse ogrožene (ranljive) vrste, ki so na poti lokalnega ali globalnega izumiranja, dosežejo fazo redkosti – redkost je torej lastnost ogroženih (ranljivih) vrst. Pri vzorčenju avifavne ugotovimo, da je nekaj vrst pogostih, nekaj pa jih je bolj ali manj redkih. Slednje vrste so lahko redke zaradi majhnega geografskega območja razširjenosti, specializiranosti v izbiri habitata ali pa zaradi majhne populacije (KRYŠTUFEK 1999).

Znotraj nekaterih rdečih seznamov ogroženih vrst je opredeljena kategorija redka vrsta, ki pa jo

sestavljavci seznamov razlagajo različno. TUCKER & HEATH (1994) navajata, da so evropske redke vrste ptic tiste, katerih populacije so stabilne oziroma ne izkazujejo večjih nihanj, število gnezdečih parov v Evropi pa je manjše od 10.000. V Sloveniji gnezdi po naravovarstvenih kriterijih sedem evropskih redkih vrst: črna štokrlja *Ciconia nigra*, belorepec *Haliaeetus albicilla*, kačar *Circaetus gallicus*, mali klinkač *Aquila pomarina*, planinski orel *Aquila chrysaetos*, mali orel *Hieraetus pennatus* in sokol selec *Falco peregrinus*. V slovenski zakonodaji o uvrstitvi ogroženih ptic v rdeči seznam je definicija oziroma lastnost redkosti prepuščena vsakokratni presoji posameznika. URADNI LIST REPUBLIKE SLOVENIJE (2002) definira, da so v kategorijo redkih vrst uvrščene tiste vrste ptic, ki so potencialno ogrožene zaradi svoje redkosti na območju Republike Slovenije in lahko v primeru ogrožanja hitro preidejo v kategorijo prizadete vrste. Skupno je v kategorijo redkosti uvrščenih enajst vrst, sedem vrst navaja tudi GEISTER (1995), dve pa sta novi gnezdilki: črnovrati ponirek *Podiceps nigricollis*, sabljarka *Recurvirostra avosetta*, močvirski martinec *Tringa glareola*, pikasti martinec *Tringa ochropus*, rumenonogi galeb *Larus cachinnans*, sirijski detel *Dendrocopos syriacus*, rdeča lastovka *Hirundo daurica*, taščična penica *Sylvia cantillans*, žametna penica *Sylvia melanocephala*, škrlatec *Carpodacus erythrinus* in črna vrana *Corvus corone corone*. Kakor se razlikujeta definiciji redkih vrst med TUCKER & HEATH (1994) ter URADNIM LISTOM REPUBLIKE SLOVENIJE (2002), tako sta tudi popolnoma različna seznama redkih vrst, nenavadno pa je, da nimata niti ene skupne redke vrste.

V prispevku sta predstavljena dva metodološka pristopa k prepoznavanju redkih vrst ptic na primeru gnezdilke na območju Slovenije. Podan je predlog redkih gnezdilke za Slovenijo. Narejena je primerjava med redkimi vrstami in vrstami, uvrščenimi v aktualni Rdeči seznam ogroženih vrst ptic.

2. Metode

Prepoznavanje redkih vrst ptic sem opravil po dveh metodah, ki sta ju predstavila GASTON (1994) in RABINOWITZ (1981). Podatke o populacijski gostoti in geografski razširjenosti 216 vrst na območju Slovenije sem povzel po Ornitološkem atlasu Slovenije (GEISTER 1995).

2.1. Ugotavljanje redkih vrst po Gastonu

GASTON (1994) navaja, da so redke vrste tiste, ki tvorijo spodnji kvartil (Q_1) ranžirne vrste (vrednosti urejene po velikosti od najmanjše do največje) izbrane

spremenljivke ali več spremenljivk, s katerimi merimo geografsko razširjenost, abundanco ali biotopsko specifičnost. Po navedeni metodologiji sem pri vsaki od osmih spremenljivk vrste razvrstil v ranžirno vrsto. Tiste vrste, ki so se uvrstile v spodnji kvartil ranžirne vrste, so v tej študiji prepoznane kot redke vrste. Smiselno identično definicijo redkih vrst navaja tudi TARMAN (1992).

Vseh 216 vrst sem razvrstil po naraščajočih vrednostih osmih spremenljivk: (a) razširjenosti po geografski širini, (b) razširjenosti po geografski dolžini, (c) produktu razširjenost po geografski širini in geografski dolžini, (d) številu zasedenih kvadratov 10 x 10 km, (e) številu zasedenih kvadratov 50 x 50 km, (f) številu zasedenih fitogeografskih območij, (g) povprečnem številu gnezdečih parov in (h) povprečni populacijski gostoti; merjenje spremenljivk opisuje JANŽEKovič (2000 & 2002). Pri vsaki posamezni spremenljivki je bil spodnji kvartil vrst (25% = 54 vrst) uvrščen v kategorijo redkih vrst. Pri nekaterih spremenljivkah, npr. število fitogeografskih regij, je več vrst imelo iste vrednosti, v takšnih primerih so bile vse te vrste vključene v spodnji kvartil.

2.2. Ugotavljanje redkih vrst po Rabinowitzu

Rabinowitzev model sedmih oblik redkosti temelji na treh ekoloških značilnostih posamezne vrste: 1. populacijski gostoti, 2. velikosti območja razširjenosti in 3. širini habitata (RABINOWITZ 1981, RABINOWITZ *et al.* 1986, KRYŠTUFEK 1999, YU & DOBSON 2000). Vsaka obravnavana vrsta ptiča je bila pri posamezni značilnosti razvrščena na osnovi dihotomne klasifikacije, ključ za uvrščanje je bila višina konkretne vrednosti, ali je višja od mediane ali nižja od nje. Vrste z vrednostmi vseh treh ekoloških spremenljivk nad mediano so bile prepoznane kot relativno pogoste vrste, vse tri vrednosti pod mediano pa so pomenile, da je vrsta redka. Vrste z le nekaterimi vrednostmi pod mediano so bile uvrščene v različne vmesne kategorije redkosti glede na število spremenljivk pod mediano. Vsaka od osmih kategorij oziroma polj je bila rangirana z vrednostjo, najnižji rang (polje H) ima vrednost 1, pri preostalih poljih pa je dodana vrednost 1 za vsako preseženo mediano (tabela 1).

Populacijsko gostoto posamezne vrste sem izračunal kot kvocient med srednjo vrednostjo ocene gnezdečih parov v Sloveniji in številom zasedenih kvadratov 10 x 10 km (JANŽEKovič 2002). Telesna velikost je zelo pomembna značilnost vrst in ima močan vpliv na populacijsko gostoto in zato tudi na uvrstitev vrst v posamezno kategorijo redkosti. Znan je negativni odnos med telesno velikostjo in velikostjo

Tabela 1: Razredi redkosti oziroma pogostosti (A – H), modificirani po Rabinowitz (1981) in Yu & Dobson (2000), vsako polje je rangirano glede na stopnjo redkosti (številke v oklepajih). Polje H označuje vrste, ki so redke v vseh treh vidikih, rang 1 označuje najvišjo stopnjo redkosti.

Table 1: Classes of rarity or commonness (A – H) modified after Rabinowitz (1981) and Yu & Dobson (2000) and ranks of rarity that were assigned to each cell (numbers in the parenthesis). Category H contains species rare in all three aspects, with rank 1 indicating the highest degree of rarity.

		Razširjenost / Distribution			
		Široka / Large		Ozka / Small	
Populacija/ Population		Številna/ High	Maloštevilna/ Low	Številna/ High	Maloštevilna/ Low
Habitat/	Obsežen/ Broad	A (4)	C (3)	E (3)	G (2)
Habitat	Omejen/ Narrow	B (3)	D (2)	F (2)	H (1)

populacije (BROWN 1995, GASTON & BLACKBURN 2000, JANŽEKovič 2002). Zaradi navedenega je vpliv telesne velikosti upoštevan pri klasifikaciji vrst med številne ali maloštevilne. Vseh 216 vrst je bilo na osnovi njihove splošne telesne velikosti razdeljenih v tri skupine, ki jih tu imenujem *mali ptiči* (mediana telesne mase 12 g), *srednji ptiči* (mediana 59 g) in *veliki ptiči* (mediana 835 g). Mediana populacijske

gostote za male ptiče je bila 70 parov na 100 km², za srednje ptiče 14 parov na 100 km² in za velike ptiče 4 pari na 100 km². V kategorijo vrst z visoko populacijsko gostoto so bile uvrščene vrste, pri katerih je povprečna populacijska gostota presegala vrednost mediane, pri nižji vrednosti od mediane pa so bile uvrščene v kategorijo *maloštevilnih*.

Tabela 2: Opisna statistika spremenljivk za ugotavljanje redkih vrst po Gaston (1994)

Table 2: Descriptive statistics of variables for assessing rare species after Gaston (1994)

	Mediana/ Median	Minimum/ Minimum	Maksimum/ Maximum	Q ₁	% Q ₁
Geografska širina/ Latitude (km)	140	10	170	100	58,8
Geografska dolžina/ Longitude (km)	210	10	250	130	54,0
Geografska širina x dolžina/ Latitude x Longitude (km ²)	28200	100	40800	12400	30,5
Št. kvadratov/ No. squares 10 x 10 km	29	1	228	9	3,9
Št. kvadratov/ No. squares 50 x 50 km	10	1	19	5	26,3
Št. fitogeografskih območij/ No. phytogeographical areas	4	1	6	2	33,3
Št. parov/ No. pairs	450	1	750000	27,5	0,004
Populacijska gostota/ Population density (No. pairs/ No. squares 10 x 10 km)	14,3	0,97	3505	3,0	0,08

Tabela 3: Število in odstotni delež (n; n%) redkih vrst po redovih, glede na različne metode**Table 3:** Number and percentage (n, n%) of rare species for Orders, according to different methods

Red/ Ordo	Geografska širina/ Latitude	Geografska dolžina/ Longitude	Geografska širina x dolžina/ Latitude x Longitude	Št. kvadratov/ No. squares 10 x 10 km	Št. kvadratov/ No. squares 50 x 50 km	Št. fitogeografskih območij/ No. Phytogeographical areas	Št. parov/ No. pairs	Relativna gostota/ Relative density	Rabinowitzev H/ Rabinowitz's H
Podicipediformes	2 50,0%	2 50,0%	2 50,0%	2 50,0%	2 50,0%	2 50,0%	2 50,0%	2 50,0%	2 50,0%
Ciconiiformes	1 14,3%	1 14,3%	1 14,3%	3 42,9%	2 28,6%	2 28,6%	4 57,1%	5 71,4%	5 71,4%
Anseriformes	4 40,0%	2 20,0%	3 30,0%	5 50,0%	7 70,0%	5 50,0%	7 70,0%	7 70,0%	6 60,0%
Falconiformes	5 33,3%	5 33,3%	4 26,7%	6 40,0%	6 40,0%	5 33,3%	9 60,0%	9 60,0%	7 46,7%
Galliformes	2 25,0%	2 25,0%	2 25,0%	0 0,0%	0 0,0%	2 25,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 12,5%
Gruiformes	2 33,3%	1 16,7%	1 16,7%	2 33,3%	2 33,3%	1 16,7%	1 16,7%	1 16,7%	2 33,3%
Charadriiformes	7 43,8%	7 43,8%	7 43,8%	10 62,5%	9 56,3%	11 68,8%	9 56,3%	7 43,8%	10 62,5%
Columbiformes	1 20,0%	0 0,0%	1 20,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	2 40,0%
Cuculiformes	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%
Strigiformes	2 22,2%	3 33,3%	3 33,3%	0 0,0%	0 0,0%	2 22,2%	0 0,0%	0 0,0%	2 22,2%
Caprimulgiformes	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%
Apodiformes	0 0,0%	1 50,0%	1 50,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 50,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 50,0%
Coraciiformes	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	2 50,0%	2 50,0%	2 50,0%	0 0,0%
Piciformes	1 10,0%	2 20,0%	2 20,0%	2 20,0%	2 20,0%	2 20,0%	1 10,0%	1 10,0%	3 30,0%
Passeriformes	24 20,3%	28 23,7%	27 22,9%	22 18,6%	21 17,8%	29 24,6%	19 16,8%	20 17,2%	28 23,7%
Skupaj / Total	51 23,6%	54 25,0%	54 25,0%	52 24,1%	51 23,6%	64 29,6%	54 25,0%	54 25,0%	69 31,9%

Gnezditvena razširjenost ptic v Sloveniji (za obdobje od 1979 do 1994), ovrednotena na podlagi šestih geografskih spremenljivk, je identična, kot je opisano v poglavju 2.1. (spremenljivke a do f). Odnosi med spremenljivkami niso bili linearni, zato je vseh šest spremenljivk pretvorjenih v logaritemske vrednosti. Z njihovo vključitvijo v analizo glavnih komponent je šest osnovnih spremenljivk reducirano v samo en vektor geografske razširjenosti, to je 1. geografske glavne komponente (1.GGK; JANŽEKovič

2002). Vrste z vrednostjo 1.GGK nad mediano so bile uvrščene v kategorijo s *široko* razširjenostjo, vrednost pod mediano pa je pomenila, da je uvrščena v skupino vrst z *ozko* gnezditveno razširjenostjo.

Izbira habitata; vrsta je bila uvrščena nad mediano, če gnezdi v dveh ali več biotopih, in pod mediano, če gnezdi v samo enem biotopu. Vrste so bile razvrščene v sledeče biotope: gozd, travnik, skalovje, vode z obalo in kulturna krajina.

3. Rezultati

3.1. Redke vrste po Gastonu

Razširjenost 216 gnezdkil po posameznih spremenljivkah je predstavljena v tabeli 2. Z metodo kvadratov 10 x 10 km je bil spodnji kvartil vrst ($n = 52$) dosežen pri 9 kvadratih oziroma pri 3,9%. To pomeni, da so kot redke vrste bile prepoznane tiste, ki so bile ugotovljene v devetih ali manj kvadratih ali v največ 3,9% površine celotnega ozemlja. Deleži, pri katerih so bili doseženi spodnji kvantili vrst (prag redkosti), so se med posameznimi spremenljivkami značilno razlikovali ($\chi^2 = 151,0$, $df = 7$, $p < 0,0001$), najvišji delež (59%) merske skale je bil dosežen pri razširjenosti po geografski širini, najnižji (0,004%) pa pri povprečnem številu parov (tabela 2). Z neko izbrano spremenljivko lahko tako prepoznamo redke vrste šele, ko zaobjamemo več kot polovico razpona merske skale, z drugo metodo pa je dovolj manj kot 1% merske skale. Tako velike razlike med spremenljivkami nastajajo zaradi izrazito nesimetrične in različno usmerjene porazdelitve izmerjenih vrednosti (JANŽEKOVIČ 2000). Ne glede na izbrano spremenljivko pregled števila redkih vrst po redovih

Tabela 4: Število vrst ptic v posameznem polju Rabinowitzevega modela redkosti (za razlago definicij posameznih kategorij od A do H glej tabelo 1)

Table 4: Number of species in each cell of the Rabinowitz rarity model (see Table 1 for definition of cells A through H)

Red/ Ordo	A	B	C	D	E	F	G	H	Št. vrst/ No. of species
Podicipediformes				I		I		2	4
Ciconiiformes					I		I	5	7
Anseriformes	I					2	I	6	10
Falconiformes	4		I	I			2	7	15
Galliformes	3		I		I	2		I	8
Gruiformes	I			3				2	6
Charadriiformes		I		I	2	I	I	10	16
Columbiformes	3							2	5
Cuculiformes	I								I
Strigiformes	3		I		I	I	I	2	9
Caprimulgiformes			I						I
Apodiformes	I							I	2
Coraciiformes			I	I			2		4
Piciformes	3	I	2	I				3	10
Passeriformes	50	13	5	3	4	7	8	28	118
Skupaj / Total	70	15	12	11	9	14	16	69	216

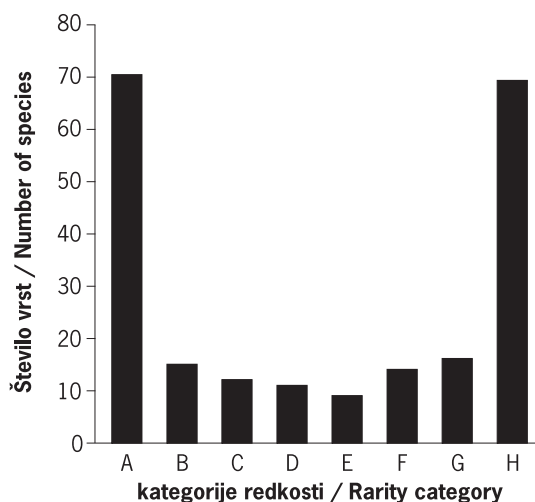
razkriva, da je največ redkih vrst med pevkami (21 do 29 vrst) in pobrežniki (7 do 11 vrst). Po odstotnih deležih so najvišji deleži redkih vrst med rodovi, ki so prilagojeni vodnim in močvirskim življenjskim prostorom, to so plojkokljuni (20 – 70% redkih vrst), pobrežniki (44 – 69%), ponirki (50%) in močvirniki (14 – 71%; tabela 3).

3.2. Rabinowitzev model sedmih oblik redkosti

Po Rabinowitzevem modelu je bila skoraj tretjina vrst (32,4%) uvrščena v kategorijo zelo pogostih vrst (polje A), zelo podoben delež (31,9%) vrst pa je bil uvrščen med zelo redke vrste (polje H; tabela 4). Vzorec porazdelitve, pri katerem je veliko vrst ekstremno pogostih ali ekstremno redkih (slika 1), se značilno razlikuje od pričakovane enakomerne porazdelitve vrst med vseh osem kategorij ($\chi^2 = 179,7$, $df = 7$, $p < 0,0001$).

Seznam redkih vrst (tabela 7) obsega 69 vrst, narejen pa je na podlagi Rabinowitzevega modela. Slednji je v primerjavi z Gastonovim kompleksnejši in upošteva več vidikov redkosti, predvsem pa njihove kombinacije oziroma sinergično delovanje med njimi.

Red močvirniki je skupina z najvišjim deležem 71% vrst uvrščena v kategorijo zelo redkih vrst (v polje H; tabela 5). Glede na uvrstitev vrste v posamezni razred redkosti je bila vrsti prirejena vrednost – utež tega

Slika 1: Število vrst v posamezni kategoriji redkosti oziroma pogostosti po Rabinowitzu (za razlago definicij posameznih kategorij od A do H glej tabelo 1)

Figure 2: Number of species in each category of rarity or commonness after Rabinowitz (see Table 1 for definition of cells A through H)

Tabela 5: Povprečni rang redkosti po Rabinowitzu (R) posameznega reda ptic, število in delež vrst v kategoriji (H, H%); N – število vseh obravnavanih vrst posameznega reda

Table 5: The mean rank of rarity after Rabinowitz (R) for Ordo of birds, number and percentage of species in cell (H, H%); N – number of all examined species of each Ordo

Red / Ordo	N	H	H %	R
Ciconiiformes	7	5	71,4	1,4
Podicipediformes	4	2	50,0	1,5
Charadriiformes	16	10	62,5	1,6
Anseriformes	10	6	60,0	1,6
Gruiformes	6	2	33,3	2,0
Falconiformes	15	7	46,7	2,1
Coraciiformes	4	0	0,0	2,3
Apodiformes	2	1	50,0	2,5
Piciformes	10	3	30,0	2,6
Strigiformes	9	2	22,2	2,7
Columbiformes	5	2	40,0	2,8
Passeriformes	118	28	23,7	2,8
Galliformes	8	1	12,5	2,9
Caprimulgiformes	1	0	0,0	3,0
Cuculiformes	1	0	0,0	4,0
Skupaj / Total	216	69		
Povprečje / Average			31,9	2,5

razreda (številke v oklepajih v tabeli 1). V okviru posameznega reda je izračunan povprečni rang redkosti, kot kvocient med vsoto uteži, ki jih prispevajo vrste, in številom vrst obravnavanega reda. Tudi pri primerjanju povprečnih rangov redkosti so bili močvirniki uvrščeni med redove z najnižjo vrednostjo, torej z najvišjim deležem redkih vrst. Povprečja rangov redkosti med redovi so se značilno razlikovala (v izračun razlik je bilo od 15 redov vključenih 10 redov z višjim številom vrst; $\chi^2 = 31,2$, $df = 9$, $p = 0,0003$). Izrazite razlike med redovi glede na delež redkih vrst lahko interpretiram v smislu, da se je pri nekaterih redovih večina vrst ujela v spiralo, ki vodi v smeri izumiranja.

3.3. Redke vrste v slovenskem rdečem seznamu ogroženih ptičev gnezdilcev

V Pravilniku o uvrstitvi ogroženih vrst v rdeči seznam ptičev gnezdilcev (URADNI LIST 2002) je uvrščenih okrog 220 vrst. Med seznamom 216 v Ornitološkem atlasu Slovenije navedenih gnezdilcev (GEISTER 1995) in Rdečim seznamom ogroženih gnezdilcev iz

URADNEGA LISTA (2002) je nekaj razlik, ki so posledica bodisi novih gnezdilcev (dolgorepa raca *Anas acuta*, tatarska žvižgavka *Netta rufina*, sabljarka *Recurvirostra avosetta*, močvirski martinec *Tringa glareola*, belolična čigra *Chlydonias hybridus* in travniški vrabec *Passer hispaniolensis*; op. avt., najbrž bi bile tudi te vrste zajete v seznam redkih vrst, a zaradi opisanih omejitev niso bile obravnavane) bodisi vrst, ki so izumrle pred nastankom atlasa gnezdilcev, zato jih ta ne obravnava ali pa jih obravnava le kot možne gnezdilke (rjavi lunj *Circus aeruginosus*, močvirski lunj *Circus pygargus*, beloglavi jastreb *Gyps fulvus*, pritlikava tukalica *Porzana pusilla*, velika droplja *Otis tarda*, prlivka *Burchinus oedicephalus*, močvirska uharica *Asio flammeus*, modra taščica *Luscinia svecica*, veliki srakoper *Lanius excubitor* in planinska vrana *Pyrhococonax pyrrhococonax*). Nekoliko nejasnosti glede vrst na rdečem seznamu ostaja zaradi nenatančnega seznama vrst iz redu Passeriformes, ki so uvrščene v kategorijo vrste zunaj nevarnosti (kategorija O).

Uvrstitev redkih vrst iz Rabinowitzovega modela redkosti, ki temelji na statičnih Geistrovih podatkih, sem primerjal z aktualnim rdečim seznamom v pričakovanju, da bodo redke vrste uvrščene v visoke

Tabela 6: Razvrstitev vrst iz Rabinowitzovega modela redkosti v kategorije rdečega seznama ogroženih ptičev gnezdilcev (Ex – izumrla vrsta, Ex? – domnevno izumrla vrsta, E – prizadeta vrsta, V – ranljiva vrsta, R – redka vrsta, O – vrsta zunaj nevarnosti, I – neopredeljena vrsta, K – premalo znana vrsta)

Table 6: Classification of rarity after Rabinowitz in the Red list of threatened breeding birds species (Ex – Extinct, Ex? – Extinct?, E – Endangered, V – Vulnerable, R – Rare, O – Out of danger, I – Indeterminate, K – Insufficiently known)

Tip redkosti/ Rarity cell	Kategorije ogroženosti/ Threatened categories							
	Ex	Ex?	E	V	R	O	I	K
A			6	13		46		
B			1	4		6		
C			4	6	1	2		
D			7	3		2		
E		1	3	3		2		
F			1	6	1	3		
G		1	6	4	1	3		
H	1	9	28	8	6	8		5
Skupaj/ Total	1	11	56	47	9	72	0	5

kategorije ogroženosti. Dobro so se ujemali podatki o vrstah, ki sodijo v najvišje kategorije ogroženosti (Ex, Ex? in E), te so bile v glavnem tudi prepoznane kot redke vrste. Izrazit odmik je bil opažen v kategoriji ranljivih vrst (V) in vrst zunaj nevarnosti. V kategorijo ranljivih vrst je bilo uvrščenih 13 vrst (28%), ki niso izkazovale nobenega atributa redke vrste, še višji delež 46 vrst (64%) pa je bil ugotovljen pri vrstah zunaj nevarnosti (tabela 6).

4. Diskusija

Analize takšnega tipa imajo vsaj dva vira napak: časovni (vmes so vrste že izumrle, ne da bi jih zaznali kot redke) in nezadostna raziskanost (nepregledana območja, spregledani pari ali vrste). Zbiranje gradiva za atlas je trajalo okrog 15 let (od okvirno leta 1980 do 1994), do te študije pa je preteklo še skoraj celo desetletje. V dobrih 20 let trajajočem obdobju so se staleži nekaterih vrst drastično poslabšali, na primer zlatovranke *Coracias garrulus* (BRAČKO 1986). Na osnovi »zastarelih« podatkov o številu parov in geografski razširjenosti zlatovranka v tem prikazu ni bila prepoznana kot redka vrsta. Primer zlatovranke je poučen zato, ker nam pokaže, da je upadanje populacije lahko zelo hitro. Vrsta je v nekaj letih prešla iz kategorije z relativno zadovoljivo geografsko razširjenostjo in številno populacijo v kategorijo močno ogrožene vrste. Ta študija nima namena (in ne more) napovedovati, kateri vrsti se lahko hitro in radikalno zmanjša populacija. Iz primerjave redkih in zakonsko opredeljenih ogroženih vrst (tabela 6) pa vidimo, da je kar osem redkih vrst uvrščenih v kategorijo vrsta zunaj nevarnosti, nadaljnjih pet pa v kategorijo premalo znana vrsta (K). Ptice so v središču naravovarstvene pozornosti, najbrž iz tega vzgiba izhaja uvrstitev skoraj vseh (okoli 220 vrst) gnezdiilk na Rdeči seznam ogroženih vrst, pa naj je to potrebno ali zgolj preventivno. Iz seznama so seveda izostale tri »škodljive« (šoja *Garrulus glandarius*, sraka *Pica pica* in siva vrana *Corvus corone cornix*) in dve »lovni« vrsti (mlakarica *Anas platyrhynchos* in fazan *Phasianus colchicus*).

Vrste, vključene v Rabinowitzev model redkosti, izkazujejo izrazito bimodalno porazdelitev, tretjina vrst je bila pogostih (npr.: mlakarica *Anas platyrhynchos*, kmečka lastovka *Hirundo rustica*, črnoglavka *Sylvia atricapilla*), tretjina redkih (tabela 7), preostala tretjina pa je bila razporejena v preostalih šest kategorij redkosti. V vsako od šestih vmesnih oblik redkosti je bilo uvrščenih več vrst (od 9 do 16), na primer vrste z relativno široko razširjenostjo in maloštevilno populacijo (polji C in D, npr.: srpična

trstnica *Acrocephalus scirpaceus*, mlinarček *Sylvia curruca*, kosce *Crex crex*), ali pa vrste z ozko razširjenostjo in številno populacijo (polji E in F, npr.: siva čaplja *Ardea cinerea*, velika uharica *Bubo bubo*, slegur *Monticola saxatilis*).

Primerjava metod po Gastonovem in Rabinowitzevem modelu prepoznavanja redkih vrst izkazuje nekaj razlik med številom prepoznanih redkosti (tabela 3), testiranje med vsemi kombinacijami metod s χ^2 testom pa je v vseh primerih izkazalo neznačilno razliko. To pomeni, da ne glede na izbrano metodo prepoznavanja vrst med njimi ni bilo statistično značilnih razlik. Takšen rezultat je bil tudi pričakovan, saj vsi izračuni temeljijo na istem podatkovnem nizu. Prednost Rabinowitzeve metode je v širšem zajemanju vidikov redkosti (geografska razširjenost, populacijska gostota in habitatska specifičnost) in jasni kvantitativni oceni stopnje redkosti za posamezno vrsto oziroma višji taksonomski nivo, njena šibka točka pa je zamudnost izračunavanja. Za hitro prepoznavanje redkih vrst lahko uporabimo manj natančno in robustnejšo Gastonovo metodo. Pomanjkljivost obeh metod je neupoštevanje časovne dimenzije, saj nobena ne zajema populacijskih nihanj oziroma upadanja populacije.

V prikazu gnezditvene razširjenosti je GEISTER (1995) prepoznavanje redkih vrst izvedel na osnovi razširjenosti, ki je temeljila na številu zasedenih kvadratov 10 x 10 km. Med redke vrste (izjemno redke, zelo redke in redke) je uvrstil tiste, ki so zasedale do 50 kvadratov oziroma do 21,0% ozemlja, takih je bilo 124 oziroma 56,6% vseh gnezdečih vrst v Sloveniji. Zelo visok delež, več kot polovica, redkih vrst v Geistrovem pristopu ni skladen ne z Gastonovim ne z Rabinowitzevim modelom redkosti. Geister je namreč izbral temeljno drugačen pristop, ko je kot redke vrste klasificiral tiste, ki poseljujejo do 21% kvadratov 10 x 10 km. Modela po Gastonu in Rabinowitzu sta uvrstila med redke vrste tiste iz prvega kvartila naraščajoče vrste, to pa pomeni, da je okrog četrtrine vrst prepoznanih kot redke vrste ne glede na metodo merjenja razširjenosti. Odnosi med metodami predstavljanja razširjenosti niso linearni (JANŽEKVIČ 2000), zato bi Geistrov pristop izkazoval zelo različno število redkih vrst, pač glede na uporabljeno metodo, s katero predstavljamo razširjenost.

Habitati redkih vrst so v večini primerov povezani z vodnim ali močvirnim življenjskim prostorom. Ta ugotovitev ima dve možni razlagi: (1) večina vodnih in močvirnih vrst ima ozko ekološko valenco – specializirane (steneke) vrste; (2) vodni in močvirni

življenjski prostori ptic so v velikem številu primerov degradirani in zato neprimerni za gnezdenje. Za eno in drugo razlago lahko najdemo nekaj primerov podpore, pri tem pa gre za primere stenekih vrst, katerih habitati so degradirani ali pa pod močnim pritiskom različnih oblik gradbenih ukrepov (navadna *Sterna hirundo* in mala čigra *S. albifrons* – prodišča, breguljka *Riparia riparia* – peščeni bregovi, čapljica *Ixobrychus minutus* in tamariskovka *Acrocephalus melanopogon* – trstišča, itd.). Na dejstvo, da so prav močvirne vrste med najredkejšimi, pa najbrž vplivata obe zgoraj navedeni razlagi, in to ponavadi v kombinaciji.

5. Povzetek

V analizo prepoznavanja redkih vrst v Sloveniji je bilo vključenih 216 gnezdilcev. Četrtna (vrste spodnjega kvartila Q_1) jih je bila uvrščena med redke vrste v Gastonovem metodološkem pristopu. V Rabinowitzevem modelu sedmih oblik redkosti, ki temelji na geografski razširjenosti, populacijski gostoti in izbiri habitatov, je bila ena tretjina vrst uvrščenih med redkosti. Razlika med Gastonovim in Rabinowitzevim pristopom ni bila statistično značilna. Na osnovi Rabinowitzovega modela je izdelan seznam 69 redkih vrst ptic gnezdilcev v Sloveniji. Vse redke vrste so tudi zajete v aktualnem Rdečem seznamu ogroženih rastlinskih in živalskih vrst Republike Slovenije. Primerjava Rdečega seznama ogroženih ptic z Rabinowitzevim modelom redkosti razkriva, da je nekaj pogostih vrst uvrščenih v kategorije prizadetih ali ranljivih vrst, na drugi strani pa je bilo nekaj redkih vrst uvrščenih med vrste zunaj nevarnosti ali pa premalo znane vrste. Razmeroma največ redkih vrst obsegajo redovi Ciconiiformes, Podicipediformes in Charadriiformes, in sicer vrste, ki so prilagojene vodnemu ali močvirnemu življenjskemu prostoru.

6. Literatura

- BRAČKO, F. (1986): Naglo upadanje številčnosti zlatovranke *Coracias garrulus* v Sloveniji. – *Acrocephalus* 30: 49–52.
- BROWN, J.H. (1995): *Macroecology*. – The University of Chicago Press, Chicago, London.
- GASTON, K.J. (1994): *Rarity*. – Chapman and Hall, London.
- GASTON, K.J. & BLACKBURN T. M. (2000): *Pattern and process in macroecology*. – Blackwell Science, Oxford.
- GEISTER, I. (1995): *Ornitološki atlas Slovenije*. – Državna založba Slovenije, Ljubljana.
- JANŽEKovič, F. (2000): Merjenje geografske razširjenosti ptic – primerjava empiričnih podatkov na primeru slovenskih gnezdilcev. – *Acrocephalus* 21: 249–259.

- JANŽEKovič, F. (2002): Odnosi med telesno velikostjo, razširjenostjo in gostoto gnezdečih ptic v Sloveniji. – *Acrocephalus* 23: 123–128.
- KRYŠTUFEK, B. (1999): *Osnove varstvene biologije*. – Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.
- RABINOWITZ, D. (1981): Seven forms of rarity. pp. 205–217 In: SYNGE, H. (ed.): *The biological aspects of rare plant conservation*. – John Wiley & Sons, Chichester.
- RABINOWITZ, D., CAIRNS, S. & DILLON, T. (1986): Seven forms of rarity and their frequency in the flora of the British Isles. pp. 182–204 In: SOULE, M.E. (ed.): *Conservation biology, the science of scarcity and diversity*. – Sinauer, Sunderland, Mass.
- YU, J. & DOBSON, F.S. (2000): Seven forms of rarity in mammals. – *Journal of Biogeography* 27: 131–139.
- TARMAN, K. (1992): *Osnove ekologije in ekologija živali*. – DZS, Ljubljana.
- TUCKER, G.M. & HEATH, M.F. (1994): *Birds in Europe: their conservation status*. – BirdLife International (BirdLife Conservation Series no. 3), Cambridge.
- URADNI LIST REPUBLIKE SLOVENIJE (2002): *Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam*. Št. 82: 8893–8975.

Prispelo / Arrived: 27.10.2003
Sprejeto / Accepted: 9.7.2004

APPENDIX / PRILOGA

Tabela 7: Redke vrste gnezdečih ptic v Sloveniji (vrste uvrščene v kategorijo H Rabinowitzovega modela sedmih oblik redkosti).

Tabela 7: Rare breeding birds species in Slovenia after Rabinowitz's rarity model (species classification in the H cell).

Podicipediformes: *Podiceps grisegena*, *Podiceps nigricollis*;

Ciconiiformes: *Botaurus stellaris*, *Ixobrychus minutus*, *Nycticorax nycticorax*, *Ardeola ralloides*, *Ciconia nigra*;

Anseriformes: *Anas strepera*, *Anas crecca*, *Anas querquedula*, *Aythya nyroca*, *Aythya ferina*, *Mergus merganser*;

Falconiformes: *Milvus migrans*, *Milvus milvus*, *Haliaeetus albicilla*, *Circaetus gallicus*, *Aquila pomarina*, *Hieraaetus pennatus*, *Falco naumanni*;

Galliformes: *Lagopus mutus*;

Gruiformes: *Porzana porzana*, *Porzana parva*;

Charadriiformes: *Himantopus himantopus*, *Charadrius alexandrinus*, *Gallinago gallinago*, *Limosa limosa*, *Numenius arquata*, *Tringa totanus*, *Tringa ochropus*, *Sterna hirundo*, *Sterna albifrons*, *Chlidonias niger*;

Columbiformes: *Columba livia*, *Columba oenas*;

Strigiformes: *Glaucidium passerinum*, *Aegolius funereus*;

Apodiformes: *Tachymartus melba*;

Piciformes: *Dendrocopos syriacus*, *Dendrocopos leucotos*, *Picoides tridactylus*;

Passeriformes: *Melanocorypha calandra*, *Calandrella brachydactyla*, *Riparia riparia*, *Hirundo daurica*, *Anthus pratensis*, *Prunella collaris*, *Oenanthe hispanica*, *Cettia cetti*, *Cisticola juncidis*, *Acrocephalus melanopogon*, *Acrocephalus schoenobaenus*, *Hippolais pallida*, *Hippolais icterina*, *Sylvia melanocephala*, *Sylvia hortensis*, *Phylloscopus bonelli*, *Phylloscopus trochilus*, *Ficedula parva*, *Ficedula albicollis*, *Ficedula hypoleuca*, *Tichodroma muraria*, *Remiz pendulinus*, *Lanius senator*, *Fringilla montifringilla*, *Serinus citrinella*, *Carpodacus erythrinus*, *Carduelis flammea*, *Emberiza melanocephala*.

OBSERVATIONS ON BREEDING AND NONBREEDING BIRDS IN THE CENTRAL FORE-BALKAN, NORTHERN BULGARIA

Opazovanja gnezdilk in negnezdilk osrednje predbalkanske regije, severna Bolgarija

IVAILO PETROV NIKOLOV

"Mladost" 4, bl. 403, entr. 1, ap. 4, BG-1715 Sofia, Bulgaria, e-mail: ivailo_nikolov@abv.bg

1. Introduction

Detailed avifaunal studies in places located to the north of the main Balkan ridge (excluding the Danube and the Black Sea Coast) are scarce and the majority were published some decades ago (PETROV & ZLATANOV 1955, DONCHEV 1970 & 1974, SIMEONOV 1975, NANKINOV & DZHUNINSKI 1985, SPIRIDONOV 1988, STANCHEV 1988, NANKINOV & NANKINOV 1998, STOYANOV 2001).

The necessity for the present investigation was inspired by the fact that most of the regional studies in the Balkan Mountains are rather old and needed to be updated (MILCHEV & IANKOV 1993). The area of the town of Yablanitsa, situated in the Central Fore-Balkan (Northern Bulgaria), was chosen as a suitable place for carrying out such avifaunistic research. Its position at the end of a narrowing valley, confined by the Veslets uplands (to the Northwest) and the Lovech heights (to the Northeast), is the basis of a specific flow of migrating birds, especially during autumn when flying southwards. The region of Yablanitsa is

very close to one of the biggest European migratory routes, the Via Aristotelis, passing along the rivers Iskar and Strouma.

The avifauna of the region of Yablanitsa has not been studied. Apart from the above mentioned literature sources, information for neighbouring places can be found in DRENSKI (1934), PATEV (1950), PESHEV & SIMEONOV (1964), SIMEONOV (1967), SIMEONOV & PENKOV (1969), SPIRIDONOV (1982), SPIRIDONOV *et al.* (1983), SIMEONOV *et al.* (1984), GEORGIEV & ALEXANDROV (1988), MILCHEV & GEORGIEV (1998) and GEORGIEV & MILCHEV (2000). Concrete single records for certain species from the birds of Yablanitsa area were found only in ROBEL *et al.* (1978), PANOVA-ASENOVA *et al.* (1997) and SHURULINKOV *et al.* (2001).

2. Study area and methods**2.1. Study area**

The town of Yablanitsa (400 m a.s.l.) and its bordering territory are located in the central subregion of the Fore-Balkan (Figure 1). It is characterized by a wide range of hill and low mountain relief. The quantitative and qualitative indices of the climate, as well as their regime, indicate a temperate continental climate, and some evidence of mountain climate (GEORGIEV 1991).

The region of Yablanitsa is characterized by a prevalence of land under cultivation (mostly extensively cultivated cereals), dry grasslands and scrubland on a calcareous substratum, hay meadows and grazing grounds. It is bordered to the west by the easternmost slopes of the Dragoitsa Mountains (957 m a.s.l.) and by karst ridges to the north and east. The southern parts reach the village of Ravnishte. The territory studied (covering almost the whole administrative area of the settlement) is approximately 6000 ha.

Being part of the Northern Bulgarian Phytogeographical Region, Central European broad-leaved vegetation dominates around Yablanitsa,

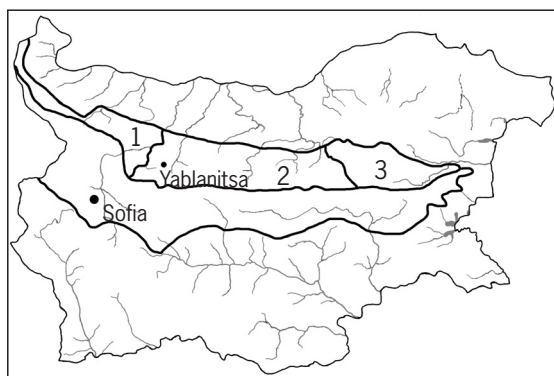

Figure 1: The Balkan Mountains physico-geographical zone in Bulgaria and its Fore-Balkan regions: 1 – Western Fore-Balkan; 2 – Central Fore-Balkan; 3 – Eastern Fore-Balkan

Slika 1: Fizično-geografska conacija gorovja Balkan in predbalkanskih regij v Bolgariji: 1 – zahodna predbalkanska regija, 2 – osrednja predbalkanska regija, 3 – vzhodna predbalkanska regija

including Oak *Quercus* spp., Oriental Hornbeam *Carpinus orientalis* and Beech *Fagus sylvatica*, as well as xerothermic grass formations with a prevalence of Beard-grass *Dichantietia ischaemi*, Meadow-grass *Poaeta bulbosae* and *Poaeta concinnae*, and Ephemeris *Ephemereta* (BONDEV 1991, GEORGIEV 1991).

2.2. Methods

The data for the present study were collected over a 13-year period (1990 – 2002) with 796 days spent in the region, 416 of which were combined with field observations. The largest part of the field work was conducted during spring and autumn and in the breeding season. In addition, regular winter observations were carried out. A total of 1902 birds of 53 species were captured by mist nets, ringed and released in the area. The migration, status and occurrence of species were investigated by transect and stationary (point counts) methods (BIBBY *et al.* 1992). During the study period about 2400 km were walked along two transects (totalling 34 km), passing through the most representative habitats around the town of Yablanitsa (shrubby karst ridges, dry grasslands, lands under cultivation, small artificial lakes, coniferous monocultures, mixed and broad-leaved forests). The breeding reliability of species was specified in accordance with YEATMAN (1976).

3. Results

In total, 156 species of birds were recorded in the region of Yablanitsa. Their periods of presence (with earliest and latest dates), breeding reliability, status and rate of occurrence are shown in Table 1.

92 breeding species were found in the area. The composition of the breeding avifauna was as follows: confirmed breeding – 71 species, probable breeding – 12 species, possible breeding – 9 species.

A total of 127 species were recorded throughout the spring migration (between the middle of February and the beginning of June). The peak month, with 104 species noted, was April. Nine species were observed only during the spring passage: Rough-legged Buzzard *Buteo lagopus*, Peregrine Falcon *Falco peregrinus*, Lapwing *Vanellus vanellus*, Wood Sandpiper *Tringa glareola*, Scops Owl *Otus scops*, Marsh Warbler *Acrocephalus palustris*, Pied Flycatcher *Ficedula hypoleuca*, Jackdaw *Corvus monedula* and Hooded Crow *Corvus corone cornix*.

140 species were recorded during the autumn migration (between the end of July and the beginning of November). In August, the peak month, 109

species were recorded. 21 species were only observed in the autumn: Cormorant *Phalacrocorax carbo*, Little Egret *Egretta garzetta*, Gadwall *Anas strepera*, Garganey *Anas querquedula*, Honey Buzzard *Pernis apivorus*, Black Kite *Milvus migrans*, Osprey *Pandion haliaetus*, Baillon's Crake *Porzana pusilla*, Snipe *Gallinago gallinago*, Green Sandpiper *Tringa ochropus*, Yellow-legged Gull *Larus cachinnans*, Tawny Owl *Strix aluco*, Nightjar *Caprimulgus europaeus*, Thrush Nightingale *Luscinia luscinia*, Redstart *Phoenicurus phoenicurus*, River Warbler *Locustella fluviatilis*, Sedge Warbler *Acrocephalus schoenobaenus*, Icterine Warbler *Hippolais icterina*, Willow Warbler *Phylloscopus trochilus*, Red-breasted Flycatcher *Ficedula parva* and Reed Bunting *Emberiza schoeniclus*.

Three species, White-fronted Goose *Anser albifrons*, Black-headed Gull *Larus ridibundus* and Rook *Corvus frugilegus*, were recorded only during the winter.

4. Discussion

The orientation of the Balkan Range lies across the migratory routes of birds over Bulgaria. This is the main reason why, during autumn, a great part of the passage is concentrated in the low hilly areas of the Fore-Balkan (comprising the northern parts of the main Balkan ridge). Here the birds build their fat reserves before crossing the higher parts of the Balkan Mountains on the way to their wintering grounds (PESHEV 1974). This explains the fact that the species' list during autumn migration is longer than that for the spring. In spring, some birds, breeding primarily north of Bulgaria, are trying to reach their breeding areas as quickly as possible and the territory of Yablanitsa at that time lies in a "migration shadow". Thus species such as Willow Warbler and Thrush Nightingale are not recorded in spring.

While carrying out a survey of nesting White Storks *Ciconia ciconia* in Lovech district (the current study area is a part of this district) KATRANZHIEV (1982) reported three observations of Black Storks *Ciconia nigra* during the breeding season. Up to the end of 1993 there were no records for this species around Yablanitsa. During 1994 six Black Storks were recorded, in 1998 11 individuals, and in 2000 40 individuals (all of them migrating birds). Coupled with the increasing records, in 2000 two breeding pairs were found in the vicinity of the town. These records indicate that recently the breeding population, as well as the number of migrating birds, is increasing. MICHEV & SIMEONOV (1985) and NANKINOV (1997) noted a similar tendency for the

whole of Bulgaria. They suggested that some of the factors favouring the increasing population are the construction of artificial lakes in mountainous and wooded areas, the establishment of fish ponds, and the economic crisis in East European countries, accompanied by the cessation of much industrial activity and depopulation of some areas.

The breeding population of the Collared Dove *Streptopelia decaocto* decreased markedly after the end of 1995. An abundant species throughout the town of Yablanitsa up to this time (with 10 – 15 birds recorded per day from one point in the town), the species is now less numerous, with only a few records weekly. The situation appears to be the same in the other parts of Bulgaria (PESHEV *et al.* 2003). The reasons for such a decline may be complex but the inclusion of the Collared Dove in the list of hunting species in Bulgaria is one of the most probable.

Black Woodpecker *Dryocopus martius* was a rarely recorded species in this region of the Balkan Mountains some decades ago (DONCHEV 1970, FILIPOV 1981). Even in the Vasiliovka Mountains, neighbouring the area under study and with quite old and suitable Beech forests, it was recorded only once during the breeding season between 1982 and 1986 (GEORGIEV & ALEXANDROV 1988). Up to 1995 the Black Woodpecker was not recorded in the region of Yablanitsa. After that date, wandering individuals appeared many times in quite different woodland habitats around the town. It appears that the reduction of the old forests throughout its natural nesting areas has forced the species into less typical biotopes, like those surrounding the town of Yablanitsa (40 to 70 year-old coniferous monocultures, closely planted mixed forests comprising Lime *Tilia tomentosa*, Oriental Hornbeam, Austrian Pine *Pinus nigra* and Oak). Recently, 4 to 6 pairs of Black Woodpecker have bred in the area.

Northward expansion resulted in the appearance and increase in the breeding population of Woodchat Shrike *Lanius senator* during the last few years (CRAMP & PERRINS 1993, HAGEMEIJER & BLAIR 1997). Around Yablanitsa, for the first time on 18 Jun 1994 an adult male, carrying food, was recorded in a suitable habitat, a thin strip of False Acacia *Robinia pseudacacia*. In 2001 breeding Woodchat Shrikes were found in three localities totalling 7 to 8 breeding pairs. In 2002 numbers increased to 10 to 12 breeding pairs. Bearing in mind the appropriate habitats for this species in the region, its numbers can be expected to increase in the following years.

The Black-headed Bunting *Emberiza melanocephala* is a species currently expanding its breeding range northwards (MICHEV & SIMEONOV 1985, HAGEMEIJER & BLAIR 1997). It is fairly numerous at some places in Northern Bulgaria (SHURULINKOV *et al.* 2001). The latter reported the first occurrence in the region of Yablanitsa, an adult male on 18 Jul 1999. The penetration of the species northwards of the Balkan Mountains is probably closely related to the meridional “corridor” provided by the Iskar River Gorge (SHURULINKOV *et al.* 2001). The second observation during the breeding season was on 2 Jun 2000 (single male). During the breeding season of 2001 four singing males were counted in the cereal fields around the town. It is likely that the breeding population of the Black-headed Bunting in the region will continue to increase.

Changes in the wintering status of three species were also recorded. According to DONCHEV (1970 & 1974), Woodlark *Lullula arborea*, Starling *Sturnus vulgaris* and Corn Bunting *Miliaria calandria* do not spend the winter in the Balkan Mountains (especially the northern parts). Single birds and small flocks of these species were recorded around Yablanitsa in wintertime (Dec and Jan). Known to winter regularly in Southern Bulgaria, it appears that they may cross both sides of the Balkan ridge during mild and snowless winters.

Summary

The territory of the Central Fore-Balkan (a part of the Balkan Range) is one of the most poorly studied areas in Bulgaria. Bird surveys of the region of Yablanitsa (located in this part of the Balkan Mountains) were carried out during 1990 – 2002. A total of 156 species of birds were recorded, 92 bred and 46 were resident. Earliest and latest dates of presence, breeding reliability, status and occurrence of the species are summarised. During the spring passage 127 species were recorded while the species list of the autumn migration numbered 140. Changes in the breeding and wintering status were recorded for several species. A trend of increasing populations was recorded for Black Stork *Ciconia nigra*, Black Woodpecker *Dryocopus martius*, Woodchat Shrike *Lanius senator* and Black-headed Bunting *Emberiza melanocephala*. A significant decline was recorded for breeding numbers of Collared Dove *Streptopelia decaocto*. Thought to be migratory species for the Balkan Mountains, Woodlark *Lullula arborea*, Starling *Sturnus vulgaris* and Corn Bunting *Miliaria calandria* were found in the area during winter.

Povzetek

Predbalkanska regija je eno izmed najslabše preučevanih območij v Bolgariji. Sicer pa je bil v obdobju 1990 – 2002 opravljen temeljit popis ptic v okrožju Jablanice, ki leži v tem delu gorovja Stara planina. Zabeleženih je bilo 156 vrst (med 92 gnezdilkami 46 stalnic). V članku so rezimirani najzgodnejši in najpoznejši datumi daljše navzočnosti, zanesljivost gnezdenja, status in pojavljanje vrst. Med spomladansko selitvijo je bilo registriranih 127 vrst, medtem ko je seznam jesenskih preletnikov štel 140 vrst. Zabeležene so bile spremembe v statusu več prezimujočih in gnezdečih vrst. Naraščajoči populacijski trend je bil ugotovljen pri črni štoklji *Ciconia nigra*, črni žolni *Dryocopus martius*, rjavoglavem srakoperju *Lanius senator* in črnoglavem strnadu *Emberiza melanocephala*. Precejšen upad je bil zabeležen v številu gnezdečih turških grlic *Streptopelia decaocto*. V obravnavanem območju so bile v zimskem obdobju ugotovljene tudi vrste, ki naj bi v območju Stare planine imele status selivke, in sicer hribski škrljanec *Lullula arborea*, škorec *Sturnus vulgaris* in veliki strnad *Miliaria calandra*.

References

- BIBBY, C., BURGESS, N. & HILL, D. (1992): Bird census techniques. – Academic Press, London.
- BONDEV, I. (1991): [The vegetation in Bulgaria]. – Univ. Press “St. Kl. Ohr.”, Sofia. (in Bulgarian)
- CRAMP, S. & PERRINS, C.M., eds. (1993): The birds of the Western Palearctic. Vol. VII. – Oxford Univ. Press, Oxford, New York.
- DONCHEV, S. (1970): [The birds of the Western Balkan Mountains]. – Bull. Lžinst. zool. mus. 31: 45–92. (in Bulgarian)
- DONCHEV, S. (1974): [The birds of the Central and Eastern Balkan Mountains]. – Bull. Lžinst. zool. mus. 41: 33–63. (in Bulgarian)
- DRENSKI, P. (1934): [The fauna of Lovech and Troyan regions]. – Lovech and Lovech region 6: 107–125. (in Bulgarian)
- FILIPOV, K. (1981): [Black Woodpecker along the middle stream of Vit River]. – Orn. Inf. Bull. 10: 57. (in Bulgarian)
- GEORGIEV, D. & ALEXANDROV, D. (1988): [Contribution to the avifauna of Vasilyovska Mountains]. – Orn. Inf. Bull. 23–24: 52–66. (in Bulgarian)
- GEORGIEV, M. (1991): [Physical geography of Bulgaria]. – Univ. Press “St. Kl. Ohr.”, Sofia. (in Bulgarian)
- GEORGIEV, V. & MILCHEV, B. (2000): Birds of the Vratsa Mountains. II. Breeding bird atlas. – Annual of Sofia Univ., Faculty of Biology 91 (1): 83–109.
- HAGEMEIJER, E.J.M. & BLAIR, M.J., eds. (1997): The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. – T & AD Poyser, London.
- KATRANZHZIEV, V. (1982): [Storks (genus *Ciconia*) in Lovech district during 1981 (preliminary report)]. – Orn. Inf. Bull. 11: 32–34. (in Bulgarian)
- MICHEV, T. & IANKOV, P. (1993): [Ornithofauna]. In: National Strategy for Conservation of the Biodiversity. – Basic reports. Vol. 1: 585–614. (in Bulgarian)
- MICHEV, T. & SIMEONOV, S. (1985): Changes in bird fauna of Bulgaria over the last thirty five years (1950–1984). pp. 203–217 In: International Symposium “Protection of natural areas and the genetic fund they contain” – Project 8 on the programme “Man and Biosphere” (MAB) of UNESCO, Blagoevgrad, 23–28.09.1985. BAS, Sofia.
- MILCHEV, B. & GEORGIEV, V. (1998): Birds of the Vratsa Mountains. I. Status and composition of species. – Annual of Sofia Univ., Faculty of Biology 88–90 (1): 75–88.
- NANKINOV, D. (1997): Past and present status of Black Stork, *Ciconia nigra* (L.) (Aves: *Ciconiiformes*), in Bulgaria. – Crystal (Zool.) 4: 1–25.
- NANKINOV, D. & DZHUNINSKI, E. (1985): [On the species composition of the birds in the Biosphere Reserve “Chuprene”, Vidin region]. pp. 45–54 In: International Symposium “Protection of natural areas and the genetic fund they contain” – Project 8 on the programme “Man and Biosphere” (MAB) of UNESCO, Blagoevgrad, 23–28.09.1985, BAS, Sofia. (in Bulgarian)
- NANKINOV, D. & NANKINOV, N.D. (1998): Avifauna of the National Park Central Balkan. – Monticola 8: 125–148.
- PANOVA-ASENOVA, C., ASSENOV, L., BECHEV, B. & BOEV, Z. (1997): [Results from the Census of the White Stork (*Ciconia ciconia*) in the Former District of Lovech in 1994–1995]. pp. 75–78 In: PETROV, T. (ed.): The White Stork (*Ciconia ciconia*) in Bulgaria. – Conservation series, book 2, BSPB, Plovdiv. (in Bulgarian)
- PATEV, P. (1950): [The birds of Bulgaria]. – BAS, Sofia. (in Bulgarian)
- PESHEV, G. (1974): [Characterization of the Balkan Mountains regarding the fauna studied]. – Bull. Lžinst. zool. mus. 41: 5–10. (in Bulgarian)
- PESHEV, T., NANKINOV, D. & PESHEV, D. (2003): [The vertebrates in Bulgaria: guide]. – Bulvest 2000, Sofia. (in Bulgarian)
- PESHEV, T. & SIMEONOV, S. (1964): [Species composition of the vertebrates in the region of Karash village, Vratsa region]. – Annual of Sofia Univ., Faculty of Biology 57 (1): 81–91. (in Bulgarian)

- PETROV, B. & ZLATANOV, S. (1955): [Materials on the avifauna in Dobroudzha]. – Mag. Scient. Inst. Ministry of Agriculture 1: 93–113. (in Bulgarian)
- ROBEL, D., KÖNIGSTEDT, D. & MÜLLER, H. (1978): Zur Kenntnis der Avifauna Bulgariens. – Beitr. Vögelkd. 24 (4): 193–225.
- SHURULINKOV, P., NIKOLOV, B.P. & TSONEV, R.T. (2001): On the distribution of the Black-headed Bunting (*Emberiza melanocephala*) in Bulgaria. pp. 81–87 In: TRYJANOWSKI, P., OSIEJUK, T.S. & KUPCZYK, M. (eds.): Bunting studies in Europe. – Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
- SIMEONOV, S. (1967): [The birds along the Iskar Gorge]. – Bull. Lžinst. zool. mus. 23: 183–212. (in Bulgarian)
- SIMEONOV, S. (1975): [On the avifauna of some regions in Northeastern Bulgaria]. – Annual of Sofia Univ., Faculty of Biology 67 (1): 91–100. (in Bulgarian)
- SIMEONOV, S. & PENKOV, V. (1969): [Avifauna studies on an artificial plantation of “island” type]. – Annual of Sofia Univ., Faculty of Biology 62 (1): 13–22. (in Bulgarian)
- SIMEONOV, S., PENKOV, V. & TSVETANOV, T. (1984): [The birds across the hollow of Botevgrad]. – Acta zool. bulg. 25: 16–30. (in Bulgarian)
- SPIRIDONOV, Z. (1982): [The birds along the upper stream of Beli Vit River and their conservation]. – Orn. Inf. Bull. 11: 56–71. (in Bulgarian)
- SPIRIDONOV, Z. (1988): [Contribution to the breeding avifauna of Ludogorie]. – Orn. Inf. Bull. 23–24: 89–98. (in Bulgarian)
- SPIRIDONOV, Z., MILEVA, L., SPASOV, N. & SIMEONOV, P. (1983): [The breeding avifauna of the Biosphere Reserve “Boatin”]. pp. 83–90 In: Collection of reports on the International Symposium “Relationship map–mountain ecosystems” – Project 6 on the programme “Man and Biosphere” (MAB) of UNESCO, Vol. 2, Vratsa. (in Bulgarian)
- STANCHEV, S. (1988): [Studies on the avifauna of Roussenski Lom River (1985–1987)]. – Orn. Inf. Bull. 23–24: 140–151. (in Bulgarian)
- STOYANOV, G. (2001): [Contribution to the avifauna of Shoumensko and Royaksko heights]. – Collection of reports “40 years cave club in Shoumen 1961–2001”: 40–45. (in Bulgarian)
- YEATMAN, L. (1976): Atlas des oiseaux nicheurs de France de 1970 à 1975. – Société Française d’Ornithologie, Paris.

Arrived / Prispelo: 31.3.2003

Accepted / Sprejeto: 9.7.2004

APPENDIX / PRILOGA

Table 1: Period of presence, breeding reliability, status and occurrence of the birds recorded in the region of Yablanitsa (Abbreviations used: BREEDING: Co – confirmed breeding; Pr – probable breeding; Po – possible breeding; STATUS: (main/lesser status): RB, rb – resident breeder; MB, mb – migratory breeder; PM, pm – passage migrant; W, w – wanderer; WV, wv – winter visitor; OCCURRENCE: A – abundant (annual; numerous records); C – common (annual; frequent records); U – uncommon (annual; one/few records per year); R – rare (accidental records not every year); VR – very rare (single record during the whole period of investigation).

Tabela 1: Obdobje daljše navzočnosti, zanesljivost gnezdenja, status in pojavljanje ptic, zabeleženih v območju Jablanice (okrajšave: GNEZDENJE: Co – potrjeno gnezdenje; Pr – verjetno gnezdenje; Po – morebitno gnezdenje; STATUS: (pomemben/manj pomemben): RB, rb – gnezdilka stalnica; MB, mb – seleča se gnezdilka; PM, pm – preletnik; W, w – klatež; WV, wv – zimski gost; POJAVLJANJE: A – številčen (vsakoleten; številni podatki); C – pogost (vsakoleten; številni podatki); U – nepogost (vsakoleten; eden/nekaj podatkov na leto); R – redek (naključno zabeležen, a ne vsako leto); VR – zelo redek (en sam podatek v vsem raziskovalnem obdobju).

Legend / legenda:

- period of presence in the region of Yablanitsa / obdobje navzočnosti vrst v območju Jablanice
- the species probably exists in the region of Yablanitsa, but there are no proofs / vrsta se najbrž pojavlja v območju Jablanice, le da ni dokazov
- date and year of the observation, marking the earliest/latest date of the presence; columns correspond to the months / datum opazovanja z najzgodnejšim/najpoznejšim datumom po posameznih mesecih
- exponents presenting data according to: 1 – local representatives of the Union of Hunters and Fishermen in Bulgaria; 2, 3, 4, 5, 6 - BORIS NIKOLOV (*pers. comm.*) / podatki pridobljeni od: 1 - lokalnih predstavnikov Bolgarske zveze lovcev in ribičev; 2, 3, 4, 5, 6 - BORISA NIKOLOVA (*ustno*)

Species / vrsta	Month / mesec												Dec	Breeding/ gnezditvev	Status/ status	Occurrence / pojavljanje as breeder/ gnezditvev	as non- breeder/ izven gnezditve
	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec					
<i>Tachybaptus ruficollis</i>			?	?				02 / 95					06 / 92 06 / 97		pm	-	U
<i>Phalacrocorax carbo</i>				17 / 98		15 / 96		22 / 96				21 / 01			w, pm	-	R
<i>Isobrychus minutus</i>								25 / 94							mb	U	-
<i>Nycticorax nycticorax</i>					05 / 00			15 / 95							pm, w	-	U
<i>Ardeola ralloides</i>					05 / 00			05 / 96							pm, w	-	R
<i>Egretta garzetta</i>								13 / 96							pm	-	R
								22 / 92									
<i>Egretta alba</i>				14 / 01									27 / 98		wv, pm	-	R
<i>Ardea cinerea</i>															pm, W, wv	-	C
<i>Ciconia nigra</i>			10 / 01					24 / 98							Co mb, pm, w	U	C
<i>Ciconia ciconia</i>			27 / 01					25 / 00							Co mb, pm	C	C
<i>Anser albifrons</i>	02 / 97 30 / 93														wv	-	R
<i>Anas strepera</i>								15 / 97							pm	-	VR
<i>Anas platyrhynchos</i>			20 / 93	21 / 00	?	?	29 / 94	28 / 01	?	?	?	?	06 / 92	Po	mb, pm	R	R
<i>Anas querquedula</i>			?	?				07 / 96 19 / 96							pm	-	R
<i>Pernis ptilorhynchus</i>					?	?	21 / 97		22 / 99						w, pm	-	U
<i>Milvulus migrans</i>					?			24 / 98 24 / 00							pm	-	R
<i>Circus gallicus</i>				12 / 01				25 / 00						Pr	mb, pm	U	C
<i>Circus aeruginosus</i>			25 / 00		09 / 99		25 / 00	27 / 00							PM	-	C
<i>Circus cyaneus</i>	04 / 93	?	02 / 92							20 / 01	07 / 01	?			wv, pm	-	R
<i>Circus pygargus</i>				22 / 95 28 / 01			25 / 00	04 / 00							pm	-	R
<i>Accipiter gentilis</i>														Co	rb, pm, w	U	C
<i>Accipiter nisus</i>														Pr	rb, pm, WV	U	C
<i>Buteo buteo</i>														Co	RB, PM	A	A
<i>Buteo lagopus</i>						25 / 00									wv	-	VR

Species / vrsta	Month / mesec												Occurrence / pojavljanje			
	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Breeding/ gnezditiev	Status/ status	as breeder/ gnezditiev	as non- breeder/ izven gnezditive
<i>Aquila pomarina</i>				?	07 / 99				24 / 98 25 / 00	?				pm	-	R
<i>Pandion haliaetus</i>									25 / 00					pm	-	VR
<i>Falco tinnunculus</i>			10 / 01							20 / 01			Co	mb	C	U
<i>Falco vesperinus</i>				29 / 01	03 / 02				24 / 00 25 / 00					PM	-	R
<i>Falco subbuteo</i>				22 / 00					25 / 00				Pr	mb, pm	U	C
<i>Falco peregrinus</i>			25 / 00											w	-	VR
<i>Alectoris chukar</i> ¹	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?
<i>Perdix perdix</i>	?	?	?	?	?	?	18 / 99 ²	?	?	?	?	?	Co	rb	VR	?
<i>Coturnix coturnix</i>				16 / 98						19 / 02			Co	MB, pm	A	C
<i>Phasianus colchicus</i>	?	?	?	?	10 / 97 ¹	?	?	26 / 93	?	?	?	?	Po	rb	VR	VR
<i>Porzana pusilla</i>							13-18 / 97							pm	-	VR
<i>Grex crex</i>				28 / 01			13 / 01						Co	pm, mb	U	C
<i>Gallinula chloropus</i>				21 / 00						14 / 00			Co	mb	C	U
<i>Chenadrus dubius</i>				14 / 01			28 / 95						Co	mb	U	VR
<i>Vanellus vanilleus</i>			20 / 93 ⁴											pm	-	VR
<i>Gallinago gallinago</i>									03 / 00 19 / 01					pm	-	R
<i>Scolopax rusticola</i>			10 / 01 25 / 00							13 / 00				pm	-	R
<i>Tringa ochropus</i>								14 / 97 20 / 01						pm	-	R
<i>Tringa glareola</i>					02 / 02								Pr	mb, pm	U	VR
<i>Actitis hypoleucos</i>				04 / 99					18 / 00					wv	-	VR
<i>Larus ridibundus</i>		05 / 97												w	-	VR
<i>Larus cachinnans</i>							13 / 01						Co	RB	A	A
<i>Columba livia</i> var. dom.														pm	-	R
<i>Columba oenas</i>				30 / 01			10 / 01	19 / 01					Co	mb, PM	U	A
<i>Columba palumbus</i>		16 / 01	21 / 93	?	?	02 / 00			21 / 01	?	27 / 00		Co	rb	C	C
<i>Streptopelia decaocto</i>													Co	rb	C	C

Species / vrsta	Month / mesec												Breeding/ gnezditvev	Status/ status	Occurrence / pojavljanje	
	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec			as breeder/ gnezditvev	as non- breeder/ izven gnezditve
<i>Sreptopelia turtur</i>				29 / 01					20 / 00				Co	mb, PM	C	C
<i>Cuculus canorus</i>			31 / 01		19 / 94	?	13 / 01 15 / 95						Co	mb, PM	C	C
<i>Otus scops</i>				29 / 01			?		?					pm	-	VR
<i>Athene noctua</i>													Co	rb	C	C
<i>Strix aluco</i>									20 / 98					w	-	VR
<i>Caprimulgus europaeus</i>				?					17 / 98					pm	-	VR
<i>Tachymarpis melba</i>				14 / 01	09 / 99	21 / 97 ^r			25 / 98				Co	PM	-	C
<i>Apus apus</i>				21 / 00					25 / 98				Co	mb, PM	U	C
<i>Alcedo atthis</i>				?	?	?	06 / 94 06 / 96				27 / 00		Po	mb, pm	U	C
<i>Merops apiaster</i>				20 / 98					24 / 98					PM	-	A
<i>Upupa epops</i>			31 / 01						26 / 98				Co	mb, pm	C	C
<i>Jynx torquilla</i>				05 / 94					27 / 00				Co	mb, pm	U	C
<i>Picus canus</i>													Pr	rb	R	R
<i>Picus viridis</i>													Co	rb	U	C
<i>Dryocopus martius</i>													Co	rb, w	U	C
<i>Dendrocopos major</i>													Co	rb	C	C
<i>Dendrocopos syriacus</i>													Co	RB	A	A
<i>Dendrocopos medius</i>	05 / 94	?	?	?	09 / 01				27 / 00	?	?	25 / 94	Pr	rb, w	R	U
<i>Dendrocopos minor</i>													Co	rb	C	C
<i>Galerida cristata</i>													Co	rb, wv	U	C
<i>Lullula arborea</i>													Co	rb, MB, pm	A	A
<i>Aldaia arvensis</i>													Co	rb, MB, pm	A	A
<i>Riparia riparia</i>				28 / 01 30 / 01				20 / 96						pm	-	U
<i>Hirundo rupestris</i>				?	?	08 / 01	?	?	26 / 00				Po	mb, pm	VR	VR
<i>Hirundo rustica</i>			31 / 01							03 / 97			Co	MB, PM	A	A
<i>Hirundo daurica</i>				06 / 00						03 / 97			Co	mb, pm	C	C
<i>Delichon urbica</i>			12 / 99							03 / 97			Co	MB, PM	A	A
<i>Anthus campestris</i>				29 / 01		02 / 00	?	?	04 / 01				Po	mb, pm	R	R

Species / vrsta	Month / mesec												Breeding/ gnezditrev	Status/ status	Occurrence / pojavljanje as breeder/ gnezditrev	as non- breeder/ izven gnezditve
	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec				
<i>Anthus trivialis</i>				12 / 01	07 / 00	21 / 97			21 / 01				PM		-	A
<i>Anthus pratensis</i>	?	09 / 01	12 / 01						19 / 02	07 / 01			pm		-	C
<i>Motacilla flava</i>				07 / 94				27 / 00					Co	mb, pm	C	C
<i>Motacilla cinerea</i>													Co	rb, mb	C	C
<i>Motacilla alba</i>		16 / 01							21 / 00				Co	mb, PM	C	A
<i>Troglodytes troglodytes</i>													Co	rb, w	U	C
<i>Prunella modularis</i>			09 / 01	09 / 00					20 / 01				pm		-	R
<i>Erithacus rubecula</i>													Co	RB, PM	C	A
<i>Luscinia luscinia</i>			?	?		28 / 00	05 / 01						pm		-	R
<i>Luscinia megarhynchos</i>			31 / 01				04 / 93 04 / 02						Co	mb, PM	C	A
<i>Phoenicurus ochruros</i>	16 / 01			07 / 99	?	?	?	?	08 / 94 28 / 00				Po	mb, pm	U	U
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>								28 / 01					pm		-	U
<i>Saxicola rubetra</i>			16 / 98						15 / 00				Co	mb, pm	R	C
<i>Saxicola torquata</i>				01 / 92	19 / 94	?	?	26 / 98	20 / 01				Pr	mb, pm	R	U
<i>Oenanthe oenanthe</i>				02 / 91					25 / 00				Co	mb, pm	C	C
<i>Oenanthe hispanica</i>				?	02 / 00	?	?	17 / 98					Po	mb, pm	VR	VR
<i>Monticola saxatilis</i>				23 / 00					13 / 01				Co	mb	U	-
<i>Turdus merula</i>													Co	rb, MB, PM	A	A
<i>Turdus pilaris</i>			23 / 00						14 / 00				pm, vv		-	U
<i>Turdus philomelos</i>			03 / 94							07 / 01			Co	mb, PM	C	A
<i>Turdus viscivorus</i>													Co	rb, MB, pm	C	C
<i>Locustella fluviatilis</i>								23 / 98					pm		-	VR
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>				?			18 / 97 30 / 00	?					pm		-	R
<i>Acrocephalus palustris</i>				05 / 00			?						pm		-	VR
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>			?	08 / 99			16 / 96						Po	mb, pm	R	R
<i>Hippolais icterina</i>				?		24 / 97	16 / 98						pm		-	R
<i>Sylvia nisoria</i>			14 / 01			20 / 02							Co	mb, pm	C	U
<i>Sylvia curruca</i>			14 / 01				27 / 98						Pr	mb, pm	U	C

Species / vrsta	Month / mesec												Occurrence / pojavljanje			
	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Breeding/ gnezditvev	Status/ status	as breeder/ gnezditvev	as non- breeder/ izven gnezditvev
<i>Sylvia communis</i>				06 / 94					26 / 98				Pr	mb, PM	C	C
<i>Sylvia borin</i>				09 / 99 30 / 01			22 / 95		18 / 00					pm	-	R
<i>Sylvia atricapilla</i>			31 / 01						08 / 94				Co	mb, PM	C	C
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>				12 / 01	01 / 92	?	04 / 90		23 / 98				Po	mb, pm	VR	C
<i>Phylloscopus collybita</i>			09 / 01							21 / 01			Pr	mb, pm	C	C
<i>Phylloscopus trochilus</i>				?	?		15 / 01			14 / 00				PM	-	C
<i>Regulus regulus</i>				01 / 91						20 / 01				pm, vv	-	U
<i>Regulus ignicapillus</i>			31 / 01							27 / 00				pm	-	R
<i>Muscicapa striata</i>				28 / 01	07 / 99		11 / 94		14 / 00					PM	-	A
<i>Ficedula parva</i>								22-23/98						pm	-	VR
<i>Ficedula albicollis</i>			31 / 01	12 / 01			25 / 01	05 / 01						pm	-	R
<i>Ficedula hypoleuca</i>				28 / 91	?		?	?						pm	-	VR
<i>Aegithalos caudatus</i>													Co	RB, pm	C	C
<i>Parus palustris</i>													Co	rb, w	U	C
<i>Parus lugubris</i>													Co	rb, w	C	C
<i>Parus ater</i>				07 / 94				05 / 01						pm, vv	-	U
<i>Parus caeruleus</i>													Co	rb, PM	C	C
<i>Parus major</i>													Co	RB, w	A	A
<i>Sitta europaea</i>													Co	rb	C	C
<i>Certhia familiaris</i>	?	03 / 97 ⁶			06 / 00	?	?	?	?	?	?	?	Co	rb	R	R
<i>Oriolus oriolus</i>				21 / 00				27 / 98					Co	MB, pm	C	C
<i>Lanius collurio</i>				28 / 91 28 / 01					20 / 01				Co	MB, PM	A	A
<i>Lanius minor</i>					03 / 02		20 / 96						Co	mb, pm	U	U
<i>Lanius excubitor</i>			23 / 00					26 / 00					Co	pm, vv	-	C
<i>Lanius senator</i>				07 / 00				19 / 01					Co	mb, pm	C	U
<i>Garrulus glandarius</i>													Co	RB	C	C
<i>Pica pica</i>													Co	rb	R	R
<i>Corvus monedula</i>				16 / 98	08 / 99									pm	-	R
<i>Corvus frugilegus</i>														wv	-	VR

Species / vrsta	Month / mesec												Occurrence / pojavljanje			
	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Breeding/ gnezditiev	Status/ status	as breeder/ gnezditiev	as non- breeder/ izven gnezditive
<i>Corvus corone cornix</i>				11 / 99	02 / 92									pm	-	R
<i>Corvus corax</i>													Co	rb	C	C
<i>Sturnus vulgaris</i>													Co	mb, PM, w	C	A
<i>Passer domesticus</i>													Co	RB, PM	A	A
<i>Passer montanus</i>													Co	rb, PM	A	A
<i>Fringilla coelebs</i>													Co	rb, PM, wv	C	A
<i>Fringilla montifringilla</i>			21 / 93						21 / 01					pm, wv	-	U
<i>Serinus serinus</i>	04 / 94	?	31 / 01	09 / 99			11 / 93	?	19 / 02	?	?	?		pm, wv	-	R
<i>Carduelis chloris</i>													Co	rb, PM, WV	C	A
<i>Carduelis carduelis</i>													Co	rb, PM, WV	C	C
<i>Carduelis spinus</i>				10 / 99					19 / 01					pm, wv	-	U
<i>Carduelis cannabina</i>									19 / 02				Co	rb, pm	U	C
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>			20 / 93				08 / 01		27 / 00				Co	wv, w	-	U
<i>C. coccyzina</i>													Co	rb	C	C
<i>Emberiza citrinella</i>													Pr	rb, pm, WV	U	A
<i>Emberiza cirlus</i>													Pr	rb	U	U
<i>Emberiza cia</i>													Co	rb	U	R
<i>Emberiza hortulana</i>				12 / 01			20 / 96						Co	mb, PM	U	C
<i>Emberiza schoeniclus</i>									21 / 01					pm	-	VR
<i>Emberiza melanocephala</i>				?	02 / 00	22 / 01							Co	mb	U	VR
<i>Miliaria calandra</i>													Co	MB, rb, PM	A	A

PTICE NA HMELJIŠČIH V SPODNJI SAVINJSKI DOLINI

Birds of the Lower Savinja Valley hop fields

MILAN VOGRIN

Zg. Hajdina 83c, SI-2288 Hajdina, Slovenija, e-mail: milan.vogrin@guest.arnes.si

1. Uvod

O pticah, ki gnezdijo na intenzivno obdelovanih kmetijskih površinah v Sloveniji, je bilo objavljenih bolj malo prispevkov (VOGRIN & VOGRIN 1998, VOGRIN 1999 & 2000A), nobeden izmed njih pa ne govori o pticah, ki bi naseljevale hmeljske površine.

Po podatkih, ki jih navaja Statistični urad Republike Slovenije (1998), je bilo v letu 1997 v Sloveniji nekaj čez 2100 ha hmeljišč. Hmelj je okopavina, ki jo deset do petnajst let gojijo na istem mestu. Za ohranitev strukture in rodovitnosti prsti je potrebno gnojenje s hlevskim gnojem (20 t/ha oziroma 40 t/ha vsako drugo leto; LAMPIČ 1999), pridelovanje hmelja pa naj bi bilo eno izmed najintenzivnejših oblik kmetijske pridelave (SIMONČIČ *et al.* 1996). Na hmeljiščih se uporabljajo tudi velike količine mineralnih gnojil (MAJER 1996) in pesticidov (SIMONČIČ *et al.* 1996). Zato za hmeljišča velja, da so ene izmed najbolj neprijaznih površin za floro in favno.

Namen tega prispevka je predstaviti ptice gnezdilke, ki so bile odkrite na hmeljiščih spodnje Savinjske doline.

2. Opis obravnavanega območja in metoda

Popise sem opravil na 53 hmeljiščih v spodnji Savinjski dolini, in sicer na območju, ki ga omejujejo naslednji kraji: Vransko – Braslovče – Letuš – Žalec – Prebold – Vransko. Po lastni oceni je njihova skupna površina pokrivala okrog 100 ha. Hmeljišča lahko v osnovi razdelimo na dva tipa, in sicer tista z lesenimi drogovi in tista z betonskimi nosilci. Razdalja med nosilci v vrsti znaša 8,5 metrov, med vrstami nosilcev pa 12 metrov. Od roba hmeljišča so nosilci oddaljeni šest metrov, prav toliko pa nosilci merijo tudi v višino. Povprečen obseg lesenih nosilcev v prsni višini znaša okrog 45 cm (vse lastne meritve). Med nosilci je napeljana žica, na katero so pripete najlonske vrvice – vodila, po katerih se vzpenja hmelj. Kot rob hmeljišča sem štel šestmetrski prostor med robom polja in prvimi nosilci.

Na hmeljiščih se pojavljajo nekateri pleveli, kot na primer različne vrste slakov *Convolvulus* spp., navadna zvezdica *Stellaria media*, plešec *Capsella bursa-pastoris* (SIMONČIČ *et al.* 1996), ki privlačijo tudi različne žuželke, ki so lahko hrana pticam, pa tudi sama semena so zanimiva za nekatere vrste ptic.

Hmeljišča z lesenimi nosilci sem izbral naključno. Že predhodno sem izločil hmeljišča z betonskimi nosilci, v katerih ptice ne gnezdijo (lastna opazovanja). Hmeljišča sem pregledoval z roba polja. Pri tem sem si pomagal z daljnogledom in teleskopom. Opazoval sem največkrat iz avtomobila; običajno z dveh do treh točk, ki so obkrožala hmeljišča. Na vsaki točki sem se zadržal do 20 min. S takšno metodo sem zbral predvsem kvalitativne podatke; podatki o številu posameznih gnezdilcev so le groba ocena. Ocenjujem, da sem za posamezno hmeljišče ugotovil vse vrste (ne pa tudi parov!), ki so na njem gnezdile. Opazovanja sem opravil med aprilom in julijem 1998. V tem času hmelj zraste približno do višine 4 – 5 metrov.

Analizo gnezdilke podajam samo za vrste, ki gnezdijo v duplih (primarni, sekundarni in polduplarji). Vsa najdena zasedena dupla sem glede na višino nosilca razdelil v štiri skupine (četrtine): do 1,5 m, 1,5 – 3,0 m, 3,0 – 4,5 m in 4,5 – 6 m.

3. Rezultati in diskusija

V literaturi o gnezdenju ptic na hmeljiščih ni podatkov, sam pa sem odkril šest oziroma osem gnezdečih vrst. Vse vrste, ki so gnezdile na hmeljiščih (brez roba), so gnezdile v duplih; naravnih (nastalih po naravni poti, npr. zaradi odžagane veje, delovanja padavin idr.), duplih, nastalih na hmeljiščih ali že poprej v gozdu, čeprav je slednje manj verjetno, saj hmeljarji postavljajo zdrav les, ali v starih duplih velikih detlov, nastalih na hmeljiščih.

Na 41 hmeljiščih (77%) je gnezdila vsaj ena vrsta, na preostalih nobena. Na nekaterih hmeljiščih je gnezdilo več parov iste vrste ali do tri različne vrste.

Najpogostejši gnezdilec hmeljišč je bil poljski vrabec *Passer montanus*, ki gnezdi skoraj na vsakem

drugem polju (tabela 1). Na hmeljiščih gnezdijo še veliki detel *Dendrocopos major*, sivi muhar *Muscicapa striata*, vijeglavka *Jynx torquilla* in domači vrabec *Passer domesticus*. Na robu hmeljišč sta gnezдила še prosnik *Saxicola torquata* in močvirska trstnica *Acrocephalus palustris* (vsak samo na enem polju). Od skupaj 63 aktivnih dupel jih je bilo kar 92% v zgornji polovici nosilca; v spodnji četrtini ni bilo dupel.

Tabela 1: Gnezdilci na hmeljiščih v spodnji Savinjski dolini (53 pregledanih hmeljišč; okrog 100 ha) ter ocena velikosti populacije, ki gnezdi na hmeljiščih z lesenimi nosilci v celotni spodnji Savinjski dolini

Table 1: Breeders in the Lower Savinja Valley hop fields (with 53 hop fields surveyed; about 100 ha) and estimate of their population size breeding in the fields where only wooden poles are used to support the hop in the whole area of the Lower Savinja Valley

Vrsta / Species	Št. hmeljišč (%) / No. of hop fields (%)	Ocena (pari) / Estimate (pairs)
<i>Passer montanus</i>	22 (41,5)	50 – 100
<i>Sturnus vulgaris</i>	12 (22,6)	20 – 40
<i>Passer domesticus</i>	3 (5,6)	5 – 15
<i>Dendrocopos major</i>	3 (5,6)	5 – 10
<i>Muscicapa striata</i>	2 (3,8)	5 – 10
<i>Acrocephalus palustris</i>	1 (1,9)	1 – 5
<i>Saxicola torquata</i>	1 (1,9)	1 – 5
<i>Jynx torquilla</i>	1 (1,9)	2 – 4

Če so bila dupla detlov na zunanjih nosilcih (ob robovih polj), stoječih pod kotom, so bila dupla na previsni strani nosilca. Glede na lego dupel in izbiro položaja dreves in vej s strani detlov v gozdu lahko z zagotovostjo trdim, da so dupla nastala na hmeljiščih in ne že prej, ko je drevo še raslo.

Čeprav veliki detel živi v različnih biotopih (CRAMP 1985), je na obdelovalnih površinah izredno redek (GLUE & BOSWELL 1994). Pri izbiri gnezdišča ni izbirčen, gnezdilno duplo si naredi tudi v telegrafskem drogu (GLUE & BOSWELL 1994). Kljub obširni analizi gnezdišč pa GLUE & BOSWELL (1994) ne poročata o gnezdenju velikega detla v drogovi na hmeljiščih.

Domači vrabec je poznan kot izredno prilagodljiva vrsta, saj njegova gnezda najdemo na najrazličnejših mestih (SUMMERS-SMITH 1988, INDYKIEWICZ 1990 & 1991, CRAMP & SIMMONS 1994), vendar v literaturi nisem zasledil podatkov o njegovem gnezdenju v nosilcih na hmeljiščih.

Od osmih gnezdilcev sem pri prehranjevanju na hmeljišču opazoval le tri (veliki detel, domači vrabec

in sivi muhar; tabela 2). Druge vrste so se najraje zadrževale na robovih, bodisi na žici, kot na primer rjavi srakoper *Lanius collurio*, bodisi na nosilcih, kot na primer krokar *Corvus corax*. V notranjost hmeljišča je zašlo le malo vrst, na primer turška grlica *Streptopelia decaocto*, kar kaže, da so hmeljišča za večino ptic, vsaj v času gnezdenja, manj privlačna. K takšnemu zaključku nas napeljuje tudi dejstvo, da na hmeljiščih sploh ni bilo talnih gnezdilcev in ptic, ki gnezdi v grmovnem pasu in krošnjah.

Tabela 2: Vrste, ki hmeljišča v gnezditvenem obdobju (april – julij) uporabljajo za gnezdenje (B), prehranjevanje (F), počitek (R), pevska mesta (S) in preže (P) v spodnji Savinjski dolini

Table 2: The species using the Lower Savinja Valley hop fields during the breeding season (Apr – Jul) for breeding (B), feeding (F), resting (R), singing posts (S) and lookout posts (P)

Vrsta / Species	Aktivnost / Activity
<i>Buteo buteo</i>	P, R
<i>Falco tinnunculus</i>	P
<i>Asio otus</i>	F
<i>Jynx torquilla</i>	B, S
<i>Dendrocopos major</i>	B, F
<i>Streptopelia decaocto</i>	F, R
<i>Galerida cristata</i>	S
<i>Muscicapa striata</i>	B, F, P, S
<i>Turdus merula</i>	F, S
<i>Acrocephalus palustris</i>	B
<i>Saxicola torquata</i>	B
<i>Lanius collurio</i>	P, S
<i>Sturnus vulgaris</i>	B, S
<i>Pica pica</i>	F, P, R
<i>Corvus corax</i>	P, R
<i>Corvus cornix</i>	F, P, R
<i>Passer domesticus</i>	B, F
<i>Carduelis cannabina</i>	S
<i>Carduelis carduelis</i>	S
<i>Carduelis chloris</i>	S
<i>Serinus serinus</i>	S

Zakaj ptice izbirajo tako intenzivne kmetijske površine, kakršna so hmeljišča, za svoja gnezdišča? Možni sta dva razlaga. V spodnji Savinjski dolini je malo gozda, mejic in dreves, kjer bi duplarji lahko gnezdili (npr. VOGRIN 2000B), kar pomeni, da si morajo ptice poiskati ustrezna druga gnezdišča. Druga verjetnejša razlaga pa je ta, da so se ptice prilagodile novi še neizkoriščeni niši in zasedle prazni prostor.

Zahvala: Iskrena hvala Oscarju Van Rootselaarju (Nizozemska) za koristne podatke in diskusijo ter recenzentoma za koristne pripombe.

Povzetek

V letu 1998 je avtor v spodnji Savinjski dolini pregledal 53 hmeljišč (okrog 100 ha) z lesenimi nosilci in zbral predvsem kvalitativne podatke o pticah gnezdilkah. Ugotovljenih je bilo osem vrst, in sicer veliki detel *Dendrocopos major*, vijeglavka *Jynx torquilla*, škorec *Sturnus vulgaris*, sivi muhar *Muscicapa striata*, poljski vrabec *Passer montanus*, domači vrabec *Passer domesticus* ter močvirska trstnica *Acrocephalus palustris* in prosnik *Saxicola torquata*, ki sta gnezдила na robu hmeljišča. Vsaj ena gnezdeča vrsta je bila ugotovljena na 41 hmeljiščih. Najpogostejša vrsta je bil poljski vrabec, ki je bil odkrit na 22 hmeljiščih (41,5%). Vse gnezdeče vrste na samem hmeljišču so gnezdile v naravnih duplih ali v starih duplih velikega detla. Med 21 vrstami, ki so bile ugotovljene v gnezditvenem obdobju, se jih le nekaj hrani na hmeljiščih.

Summary

In 1998, the author surveyed 53 hop fields (about 100 ha) with wooden poles in the Lower Savinja Valley and gathered a series of mainly qualitative data on the birds breeding there. Eight species were established: Great Spotted Woodpecker *Dendrocopos major*, Wryneck *Jynx torquilla*, Starling *Sturnus vulgaris*, Spotted Flycatcher *Muscicapa striata*, Tree Sparrow *Passer montanus* and House Sparrow *Passer domesticus*, as well as Marsh Warbler *Acrocephalus palustris* and Common Stonechat *Saxicola torquata* that bred on the edge of the hop fields. At least one breeding species was established in 41 hop fields. Most common was the Tree Sparrow *Passer montanus*, which was recorded in 22 hop fields (41.5%). In the hop fields themselves, all breeding species nested in natural cavities or in the old Great Spotted Woodpecker's holes. Amongst the 21 species found in the breeding season, only a few fed in the hop fields.

Literatura

- CRAMP, S. & PERRINS, C.M., eds. (1994): The Birds of the western Palearctic. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. Vol. 8. – Oxford University Press, New York.
- CRAMP, S., ed. (1985): The Birds of the western Palearctic. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. Vol. 4. – Oxford University Press, New York.
- GLUE, E.D. & BOSWELL, T. (1994): Comparative nesting ecology of the three British breeding woodpeckers. – *British Birds* 87: 253–269.
- INDYKIEWICZ, P. (1990): Nest-sites and nests of House Sparrow [*Passer domesticus* (L.)] in an urban environment. V: PINOWSKI, J. & SUMMERS-SMITH, J.D. (eds.): Granivorous birds in the agricultural landscape. – Proceeding of General Meetings of the Working Group on Granivorous Birds, INETCOL. Ottawa.
- INDYKIEWICZ, P. (1991): Nests and nest-sites of the House Sparrow *Passer domesticus* (LINNAEUS, 1758) in urban, suburban and rural environments. – *Acta zool. cracov.* 34: 475–495.
- LAMPIČ, B. (1999): Agrarno obremenjevanje okolja Spodnje Savinjske doline z vidika presežkov dušika. – *Geografski obzornik* 46: 13–20.
- MAJER, D. (1996): Dinamika dušika v hmeljnem nasadu na evtričnih rjavih tleh na produ in pesku. – *Hmeljarski bilten* 4 (1995): 35–38.
- RUTGERS, A. (1969): *Birds of Asia*. – Methuen & Co. Ltd., London.
- SIMONČIČ, A., VERONEK, M. & SVET, M. (1996): Zatiranje plevla v hmeljiščih v razmerah omejene rabe herbicidov. – *Hmeljarski bilten* 4 (1995): 66–72.
- SUMMERS-SMITH, J.D. (1988): The sparrows: a study of the genus *Passer*. – T & AD Poyser, London.
- VOGRIN, M. (1999): Ptice gnezdilke na koruznih njivah na Dravskem polju. – *Sodobno kmetijstvo* 32: 115–118.
- VOGRIN, M. (2000A): Le comunita degli uccelli nidificanti nei campi coltivati a barbabietole da zucchero (NE Slovenia). – *Picus* 26: 23–27.
- VOGRIN, M. (2000B): Sove spodnje Savinjske doline. – *Acrocephalus* 21: 43–45.
- VOGRIN, M. & VOGRIN, N. (1998): The bird communities in intensively cultivated fields in Northeastern Slovenia. – *Acta Ornithologica* 33: 173–179.

Prispelo / Arrived: 29.1.2004

Sprejeto / Accepted: 12.7.2004

RAZPRAVA: KOMENTAR NA PRISPEVEK Trebar, T. (2003): GOSJA RACA
Chenonetta jubata. – ACROCEPHALUS 24 (118): 110.

Forum: Comments on the note by TREBAR, T. (2003): Gosja raca *Chenonetta jubata*. – Acrocephalus 24 (118): 110.

JANEZ GREGORI

Prirodoslovni muzej Slovenije, Kustodiat za vretenčarje, Prešernova 20, p.p. 290, SI-1001 Ljubljana, Slovenija,
e-mail: jgregori@pms-lj.si

Iz Kranja smo dobili zanimivo poročilo o opazovanju nove rače vrste [TREBAR, T. (2003): Gosja raca *Chenonetta jubata*. – Acrocephalus 24 (118): 110]. Avtor jo je seveda prav določil in priložil dve lepi fotografiji opazovanega samca. Domneva, da je osebek od nekod pobegnul, je najbrž pravilna. Še več, zapisal bi lahko, da je kar zanesljivo pobegnul, saj v naravi ta vrsta živi samo v Avstraliji in na bližnji Tasmaniji. Sistematsko je uvrščena v poddružino rac (Anatinae), v pleme bleščavk (Cairinini). Avtor predlaga, da jo slovensko imenujemo gosja raca. Angleško ime Maned Duck se mu za prevod ne zdi primerno, saj pomeni grivasta raca. In kaj je narobe z grivasto raco? Če pogledamo sliko 2 na strani 123, nam prvo pade v oko nekoliko podaljšano perje, ki se kot griva vleče čez zatilje – kot bi gledali lepo pristriznega rjavca! Po tej značilnosti so ji dali ime tudi Nemci (Mähnenente), Francozi (Canard à crinière) in Španci (Pato de Crin), torej grivasta raca.

O slovenskem ornitološkem imenoslovju in imenotvorju se je že pisalo [JANČAR, T. (1999): Prispevek k slovenskemu ornitološkemu imenoslovju in imenotvorju. – Acrocephalus 20 (94-96): 87-96] in med drugim omenjalo način tvorbe imen. Način tvorbe imena "gosja raca" lahko umestimo v poglavje poimenovanja "po morfoloških značilnostih", torej raca, ki spominja na gos. SSKJ [BAJEC, A. *et al.* (1994): Slovar slovenskega knjižnjega jezika. – DZS, Ljubljana] pa za geslo "gosji" daje tudi razlago "nanašajoč se na gosi", npr. gosja mast, gosja jajca, gosja pastirica. Pri naši raci pa bi želeli poudariti prav to, da (ožje)sorodstveno ni vezana na gosi, ampak na race.

Pri slovenskem poimenovanju različnih vrst plojkokljunov je že prihajalo do zadrege, kdaj neko vrsto poimenovati gos ali raca, včasih je odločitev temeljila kar na videzu ali velikosti. In večkrat se je izkazala kot neposrečena. Taka je zgodba vrste *Tadorna tadorna*, ki jo sistematiki ne uvrščajo v poddružino gosi (Anserinae), ampak med race (Anatinae), v pleme kozark (Tadornini). Na začetku

solidno ime "morska raca", ki sta ga uveljavila že Žiga Zois in Henrik Freyer, se je kasneje malo spridilo v "votlinsko gos" ali "duplinsko gos", naposled pa se je ustalilo v tretji, najbolj posrečeni obliki, "duplinski kozarki".

Za vrsto *Chenonetta jubata* pravzaprav že imamo slovensko ime. V knjigi Živalski svet [SMOLIK, H.W. (1967): Živalski svet. – Državna založba Slovenije, Ljubljana] nosi ime grivasta raca. Na strani 436 je pri njeni predstavitvi prevajalec Alojz Šercelj zapisal/prevedel: "Na zatilju ima grivasto stoječe perje". In če pogledamo v Bufonov prevod enciklopedije Ptiči [GILLIARD, E.T. (1968): Ptiči (prevod: Z. Bufon). – Mladinska knjiga, Ljubljana], je na strani 80 prav tako zapisano ime grivasta raca.

Življenjski standard ljudi postaja vse višji, z več denarja pa se rojevajo nove želje: tudi po vsakovrstnih hišnih ljubljenskih, od pitonov in kuščarjev do raznoraznih ptičev. Ti pa kajpak izkoristijo prvo priložnost, da se znebijo ljubezni prisilnega lastnika. Zato bo pobegov vse več. Ko bo spet priletelo kaj novega, pa bo treba pobrskati tudi po starejši literaturi. In mogoče se bo našlo kakšno prav primerno slovensko ime.

IZ ORNITOLOŠKE BELEŽNICE

From the ornithological notebook

SLOVENIJA / SLOVENIA

VRANJEK *Phalacrocorax aristotelis*

Shag – highest numbers so far from Strunjan Bay (UTM UL94, SW Slovenia): (1) 44 individuals on 16 Sep 2001, (2) 110 individuals on 13 Sep 2002

Plavajoče boje na morju v Strunjanu so ornitologom poznano mesto, saj je tam vselej videti kaj zanimivega. Na njih lahko pogosto opazimo tudi vranjake. Največ, 110, sem jih našel 13.9.2002. Leto prej, 16.9.2001, jih je bilo tam 44. Tako visoke številke v jesenskem času so zagotovo posledica selitve vrste. Vranjek sicer prezimuje na naši obali maloštevilno. Od leta 1998 do 2002 jih je v posameznem letu po podatkih IWC prezimovalo največ 6, in sicer leta 1999 [ŠTUMBERGER, B. (1999): Rezultati štetja vodnih ptic v januarju 1999 v Sloveniji. – *Acrocephalus* 20 (92): 6–22]. Ker sem največ vranjekov preštel med vračanjem z izleta v Sečoveljske soline, za ta dan omenjam še dva zanimiva podatka za soline. Tam sem 13.9.2002 opazoval enega (1) progastorepega ključača *Limosa lapponica* in 5000 rumenonogih galebov *Larus cachinnans*.

Damijan Denac, Gorkičeva 14, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, e-mail: damijan.denac@dopps-drustvo.si

BOBNARICA *Botaurus stellaris*

Bittern – 1 individual observed at Sinja Gorica fish ponds, Ljubljansko barje (UTM VL49, central Slovenia) on 12 Dec 2003

Popoldne 12.12.2003 sem se odpravil na krajši izlet k ribnikom pri Sinji Gorici na Ljubljanskem barju. Ko je že kazalo, da se bom moral zadovoljiti le s čopastim ponirkom *Podiceps cristatus*, ki je počival na večjem ribniku, sem z 10 m oddaljenega kupa smeti splašil veliko čapljo rjave barve. Preletela je manjši ribnik ter pristala med trstičjem in vrbovjem. Bila je bobnarica!

Jernej Figelj, Pavšičevo naselje 29, Kromberk, SI-5000 Nova Gorica, Slovenija

BELA ŠTORKLJA *Ciconia ciconia*

White Stork – the first confirmed breeding at Lake Cerknica (central Slovenia) after 40 years. At the end of May 2004, 19 individuals were observed at the lake, and eventually a single nest with incubating female and later with three young was found in the

village of Martinjak (UTM VL56). In the 1960s, 2 nest were known around Lake Cerknica, i.e. in the villages of Lipsenj, and Otok.

V ornitološkem atlasu Slovenije je bela štorcklja navedena kot verjetna gnezditilka Cerknškega jezera [GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. – DZS, Ljubljana]. Opisana so tudi gnezditveno obetavna pojavljanja v okoliških vaseh. V vseslovenskem popisu leta 1999 v okolici Cerknškega jezera bela štorcklja ni bila zabeležena [DENAC, D. (2001): Gnezditvena biologija, fenologija in razširjenost bele štorcklje *Ciconia ciconia* v Sloveniji. – *Acrocephalus* 22 (106–107): 89–103]. Leta 2004 se je konec maja na območju Cerknškega jezera zadrževala jata 19 belih štorckelj. Tudi to bi lahko šteli za gnezditveno obetavno pojavljanje. En par si je v tem času namreč zgradil gnezdo na dimniku večje hiše v vasi Martinjak. Starša sta se pridno izmenjevala pri valjenju na gnezdu. Mladiči do sredine junija še niso bili izvaljeni, v nasprotju s štorckljami v severovzhodni Sloveniji, ki so ob tem času mladiče že imele. Ko sem kasneje, v juliju, gnezdo zopet obiskal, so bili v njem trije mladiči. Opisano je prvo znano gnezdo bele štorcklje na območju Cerknškega jezera po štirideset letih. Gregori [GREGORI, J. (1979): Prispevek k poznavanju ptičev Cerknškega jezera in bližnje okolice. – *Acta carsologica* 8: 301–329] navaja, da sta bili v zgodnjih šestdesetih znani vsaj dve gnezdi, in sicer v vasi Lipsenj in na drevesu v vasi Otok.

Leon Kebe, Notranjski regijski park, Tabor 42, SI-1380 Cerknica, Slovenija, e-mail: leon.kebe@guest.arnes.si

BELOČELA GOS *Anser albifrons*

White-fronted Goose – several observations of a single juvenile between 27 Dec 2003 and 17 Jan 2004 at Strunjan salt pans (UTM UL94, SW Slovenia), and in Škocjan Bay on 27 Dec 2003 (UTM VL04)

Dne 30.12.2003 smo s Petrom Sacklom, Jakobom Smoletom in Luko Božičem v Strunjanskih solinah opazovali mladostno beločelo gos. Šlo je za soimensko podvrsto *Anser a. albifrons*, ki prezimuje v zahodni, srednji in južni Evropi [CRAMP, S., ed. (1985): *The Birds of the Western Palearctic*, Vol.3. – Oxford University Press, Oxford]. Gos je bila precej neplašna in se je prehranjevala tudi tedaj, ko smo se ji približali na okoli 20 m. Pred našim opazovanjem, dne 27.12.2003, sta mladostno beločelo gos, verjetno isti osebek, v Strunjanu opazovala Al Vrezec in Primož Kmecl. Istega dne pa se je še en mladostni osebek te vrste zadrževal v Škocjanskem zatoku (A. VREZEC *pisno*). Med zimskim štetjem vodnih ptic se je dne 17.1.2004

mladostna beločela gos še vedno zadrževala v Strunjanu (A. VREZEC *pismo*). Beločele gosi se sicer na slovenski obali pojavljajo zgolj kot preletni gostje, njihovo nam najbližje redno obmorsko prezimovališče pa je med Tržaškim zalivom in beneškimi lagunami. V Sloveniji prezimujejo le v Ormožu [SOVINC, A. (1994): Zimski ornitološki atlas Slovenije. – Tehniška založba Slovenije, Ljubljana].

Tina Lončar, Gosposvetska 12, SI-2000 Maribor, Slovenija, e-mail: martina_loncar@yahoo.com

SIVA GOS *Anser anser*

Greylag Goose – 3 ind. at Goriške opekarne in the Vipava valley (UTM UL98, SW Slovenia) on 20 Mar 2004

Dne 20.3.2004 sem se z nekaj sošolci ter učiteljico biologije odpravil na ornitološki izlet v Goriške opekarne. Še preden smo prišli do mlak, so nas preletele tri (3) velike ptice in pristale na mlaki. Bile so sive gosi. Kasneje so odletele proti reki Vipavi.

Ivan Kljun, Prvačina 121, SI-5297 Prvačina, Slovenija

BRENT GOOSE *Branta bernicla*

Grivasta gos – drugo opazovanje v SV Sloveniji, ki ga je potrdila tudi Nacionalna komisija za redkosti. Odrasel osebek nominantne podvrste *B. b. bernicla* je bil opazovan 15.1.2004 na Ptujskem jezeru (UTM WM63). Spričo dokaj plašnega vedenja avtor domneva, da je ptica izvirala iz naravne populacije.

On 15 Jan 2004, I took a trip to Ptujsko jezero (Lake Ptuj) with my colleagues Markus Russ, Franz Sammwald, Johann Weinhofer and Andreas Wutzl. The wildfowl numbers were unusually low for this time of the year, and a female Red-breasted Merganser *Mergus serrator* at Markovci seemed to be the best observation of the day. When we continued to scan the lake upwards, Markus spotted a dark goose. Further glances through the scopes allowed no doubt – we had an adult Brent Goose in sight. Grey mantle and thin white striped flanks were clear evidence that the specimen belonged to the *B. b. bernicla* subspecies. The bird was swimming within a flock of Mallards *Anas platyrhynchos*. Suddenly it flew away to the nearby fields, but it returned to the same spot after 10 minutes. Now it preened its feathers and took a bath, but then flew away again in the same direction as before. According to its cautious behaviour, the bird was probably part of the wild population. In the last 50 years, the Brent Goose was observed only once in NE Slovenia [RIŽNER, K. & KMECL, P. (1994): Opazovanje grivaste gosi *Branta bernicla* na Ledavskem jezeru. – *Acrocephalus* 16 (71): 95–98].

Jakob Smole, Cafova 4, SI-2000 Maribor, Slovenija, e-mail: jakob.smole@kiss.si

MANDARINKA *Aix galericulata*

Mandarin Duck – 1 male in company of 20 Mallards *Anas platyrhynchos* on 3 and 4 Sep 2003 on Hotinjska vas fishponds SE of Maribor (UTM WM54, NE Slovenia). The record was confirmed by the National Rareties Committee.

V petek 3.9.2003 sem se spet odpravil v Maribor in pot tja me je peljala mimo dveh popolnoma uničenih ribnikov v Hotinjski vasi. V enega se izliva odpadna voda, za navrh pa v ribnikih intenzivno ribarijo. Večja škoda je po brežinah, saj je bila odstranjena večina rastja, povsod so kupi smeti, ki jih ribiči niso odnesli s seboj. Kljub vsemu sta tam uspešno gnezdila dva para čopastih ponirkov *Podiceps cristatus* in par malih ponirkov *Tachybaptus ruficollis* ter zelenonoge tukulice *Gallinula chloropus*. Tega dne sem med dvajsetimi (20) mlakaricami *Anas platyrhynchos* opazil prelestnega samca mandarinke. Tu se je zadrževal tudi naslednji dan, 4.9.2003.

Dejan Bordjan, Ulica 8. februarja 50, SI-2204 Milklavž, Slovenija, e-mail: dejanonih@email.si

MANDARINKA *Aix galericulata*

Mandarin Duck – a male observed at the beginning of 1999 on the Drava river near Maribor (UTM WM55, NE Slovenia), and on 3 Mar 1999 on Lake Pernica (UTM WM55, NE Slovenia). The male Mandarin Duck was copulating with a female Mallard *Anas platyrhynchos*.

Uvodnik v *Acrocephalusu* [VREZEC, A. (2001): Položaj alohtonih vrst v slovenski avifauni. – *Acrocephalus* 22 (106–107): 69–71] me je vzpodbudil, da sem pregledal svoje podatke o ubežnicah. Pozimi, v začetku leta 1999, smo ornitologi na Dravi med Mariborom in Mariborskim otokom večkrat videli samca mandarinke. Kmalu zatem, ko je z Drave izginil, sem ga opazoval 3.3.1999 na Perniškem akumulacijskem jezeru. Zelo verjetno je šlo za isto ptico z Drave, saj je jezero od Drave pri Mariboru oddaljeno vsega 5 km. Mojo pozornost je pritegnil, ker je vztrajno dvoril samici mlakarice *Anas platyrhynchos*. V krogu je hitro plaval okoli nje, se razkazoval in se ji vse bolj približeval. S svojo predstavo je bil očitno uspešen, saj mu je mlakarica čez čas dovolila, da se je povzpel nanjo in se z njo paril.

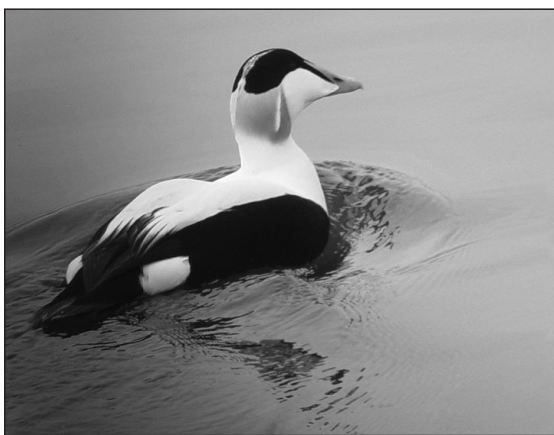
Damijan Denac, Gorkičeva 14, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, e-mail: damijan.denac@dopps-drustvo.si

GAGA *Somateria mollissima*

Eider – an adult male observed between 8 and 15 Mar 2004 on Lake Ptuj (UTM WM63, Drava river, NE Slovenia)

Gaga je v Sloveniji redek zimski gost, zlasti na celinskih vodah. Glede na podatke iz ZOAS-a lahko razdelimo

pojavljanje v dve skupini, in sicer na lokalitete z zabeleženimi naključnimi gosti (Melje, Cerčniško jezero, Mariborsko jezero) in na območje prezimovanja (Ptujsko jezero). Pri nas se gage najpogosteje pojavljajo posamič, predvsem so to samice in mlade ptice [SOVINČ, A. (1994): Zimski ornitološki atlas Slovenije. – Tehniška založba Slovenije, Ljubljana]. Dne 8.3.2004 sem peščil prek ptujskega mosta za pešce. S pogledom sem ošvrknil mlakarice *Anas platyrhynchos*, ki so čakale na hrano sprehajalcev, med njimi so iskale svoj kos pogače tudi liske *Fulica atra* in labodi grbci *Cygnus olor*. Moj pogled pa je pritegnila osamljena ptica, ki je plavala proti toku in se ob tem potapljala. Bil je odrasel samec gage, ki sem ga opazoval vse do 15.3.2004.

Dominik Bombek, Prešernova 1, SI-2250 Ptuj, Slovenija, e-mail: dominik.bombek@guest.arnes.si

SABLJARKA *Recurvirostra avosetta*

Avocet – 4 at Hraše pools on 6, 7 and 21 Apr 2004 (UTM VM33, C Slovenia); first record for Gorenjska region during migration period (photo: D. Šere)

Ko sem se 6.4.2004 dopoldne odločil, da si na poti domov kljub pravcatemu nalivu na hitro ogledam, kaj se dogaja v Hraških mlakah, nisem pričakoval, da se bo prav kmalu dobesedno usul sneg, še manj pa sem se nadejal srečanja z redkimi pticami. Nenadoma sem namreč zaslišal nenavadno oglašanje in zagledal štiri večje črno-bele ptice. Naredile so krog nad mano in pristale na južnem bregu večje mlake. Seveda sem že v letu opazil njihove navzgor zavihane kljune. Sabljarke! Ptice so se začele kar takoj pasti v obrežni travi, jaz pa sem poklical kolega Daret Šereta, da bi ovekovečil ta nenavadni dogodek, in odšel. Ko sva se z Daretom pozneje pogovarjala po telefonu, mi je povedal, da je naredil celo vrsto posnetkov (glej sliko), da pa je bil še najbolj presenečen, ko jih je opazoval med pobiranjem hrane. Sabljarke so se namreč po snežnem metežu, ko so nepremično sedele na razmetani zemlji ob bregu mlake, v rahlem dežju začele pobirati deževnike v travi. Nato so se

dvignile v zrak in se po nekaj krogih, med katerimi so se ves čas oglašale, spustile na sosednji travnik, kjer so se znašle v družbi polojnika *Himantopus himantopus* in jate togotnikov *Philomachus pugnax*. Nenadoma so se začele preganjati med seboj; vselej so se spravile na tisto, ki je v kljuno držala deževnika. Sabljarka je sicer pri nas redka gostja – bila je zabeležena le v Sečoveljskih solinah [JANČAR, T. (1990): Sabljarka *Recurvirostra avosetta*. – Acrocephalus 45 (11): 67; JANČAR, T. (1991): Sabljarka *Recurvirostra avosetta*. – Acrocephalus 49 (12): 156], ormoških bazenih za odpadne vode [KOMISIJA ZA REDKOSTI (1993): Seznam redkih vrst ptic Slovenije 1990. – Acrocephalus 58/59 (14): 99–119], na Dravi pri Rošnji [VOGRIN, M. (1992): Sabljarka *Recurvirostra avosetta*. – Acrocephalus 52 (13): 87], na Ptujskem jezeru [BOŽIČ, L. (1992): Sabljarka *Recurvirostra avosetta*. – Acrocephalus 54 (13): 154], v zadrževalniku/ribniku Vrbje pri Žalcu [KRONOVŠEK, M. (1992): Poročila od koderkoli. – Acrocephalus 55 (13): 191; VOGRIN, M. (1996): Ornitofavna ribnika Vrbje v spodnji Savinjski dolini in njegova naravovarstvena problematika. – Acrocephalus 74 (17): 7], na Gorenjskem pa po meni znanih podatkih še ni bila opažena. Sabljarke so bile v Hrašah opažene še naslednjega dne, 7.4.2004, malce bolj presenečen pa sem bil kar 14 dni pozneje, 21.4.2004, ko sem vse 4 osebkke (bržkone iste jate) vnovič zagledal na delno poplavljenem koruznem polju le kakih sto metrov od severne, manjše mlake.

Henrik Ciglič, Likozarjeva 7, SI-4000 Kranj, Slovenija, e-mail: cigi@s5.net

SLOKA *Scolopax rusticola*

Woodcock – a singing male observed on 3 Jun 2002 on Lipniška planota (UTM VL13, W Slovenia); the only recent breeding record for W Slovenia

Leta 2002 sem veliko časa preživel na Lipniški planoti, kjer sem popisoval ptice. Dne 3.6.2002, tik po sončnem zahodu, sem na manjši jasi v hrastovo-gabrovem gozdu izzival podhujko, a presenečen obstal, ko me je z značilnim napovom preletel pojoč samec sloke. Nekaj minut zatem sem se srečal z dvema lokalnima lovcema, ki sta mi povedala,

da so sloke v teh krajih pogoste na selitvi, posamezni osebkki pa tu celo ostanejo med gnezditvijo. Če izvzamemo opazovanje iz Dobrave pri Kopru leta 1928, sloka v tem koncu Slovenije v gnezditvenem obdobju ni bila opažena [GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. – DZS, Ljubljana]. Poleg sloke sem na Lipniški planoti izzval še štiri podhujke *Caprimulgus europaeus*.

Andrej Figelj, Tržaška cesta 49, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, email: andrej.figelj@dopps-drustvo.si

VELIKI SKOVIK *Otus scops*

Scops Owl – a singing male in Ljubljana (UTM VL69, central Slovenia) between Groharjeva St. and Tržaška St. on 21 Apr and 18 May 2004

Na križišču Tržaške in Groharjeve ceste v Ljubljani, natančneje ob parkirišču za občinsko zgradbo na Trgu mladinskih delovnih brigad, je vrt, na katerem je posajenih nekaj sadnih dreves, smrek in grmov. V času svojega 50-letnega bivanja v neposredni bližini vrta nisem v tem predelu mesta še nikoli slišal velikega skovika. Zgodilo se je 21.4.2004, ko je zjutraj ob 4.55 zapel v omenjenem zelenju. Oglušal se je kako uro, nato je utihnil. Ko sem že mislil, da je odšel za stalno, se je vnovič oglasil, in sicer 18.5.2004 ob 21.30. Pel je le malo časa in od takrat ga nisem več slišal. Očitno posamezni osebkki iz dokaj številne barjanske populacije [DENAC, K. (2003): Population dynamics of Scops Owl *Otus scops* at Ljubljansko barje (central Slovenia). – *Acrocephalus* 24 (119): 127–133] zaidejo tudi v ljubljansko mestno okolje.

Blaž Šegula, Lepi pot 4, SI-1000 Ljubljana, Slovenija

HUDOURNIK *Apus apus*

Common Swift – several breeding sites on buildings in the Karst region (SW Slovenia) found in 2002: (1) Church of St. Peter, Temnica (UTM UL97), 3 pairs; (2) Church of St. Peter, Gabrovica pri Komnu (UTM VL07), 1 young; (3) Church of St. Andrew, Goče (UTM VL17), 2 pairs with 2 young; (4) Rihemberk Castle, Branik (UTM VL07), 7 pairs

Med iskanjem sov po Krasu med 27.6. in 2.7.2002 [DENAC, D., MARČIČ, M., RADOLIČ, P. & TOMAŽIČ, A. (2002): Sove v cerkvah, gradovih in drugih objektih na območju Vipavske doline in Krasa v JV Sloveniji. – *Acrocephalus* 23 (112): 91–95] smo odkrili tudi nekaj hudournikovih gnezdišč. Domnevamo, da smo gnezdišča v stavbah, ki smo jih pregledali, našli vselej, če so seveda obstajala. V cerkvi Sv. Petra v Temnici so v špranjah visoko med kamniti bloki gnezdili vsaj trije (3) pari. V cerkvi z istim imenom v Gabrovici pri Komnu smo na podstrešju našli enega mladiča, v cerkvi Sv. Andreja v Gočah pa dve (2) gnezdi s po dvema (2) mladičema. Od 34 pregledanih cerkva jih je imelo le šest (6) možen dostop za ptice na podstrešja in v

treh (3) od teh so gnezdili hudourniki. Med grajskimi objekti so hudourniki gnezdili v gradu Rihemberg pri Braniku. V novo pozidanem stropu iz votle opeke je gnezdilo sedem (7) parov. Do gnezd so priletavali skozi luknje v opekah na stropu. Na Krasu je hudournik splošno razširjen [GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. – DZS, Ljubljana]. Zaradi zapiranja cerkvenih podstrešij se je število hudournikovih gnezdišč v cerkvah najbrž zmanjšalo. V kraški krajini ta okoliščina zanj verjetno ni kak večji problem, saj ima na voljo veliko drugih primernih mest za gnezdenje. »Zatesnjevanje« stavbnih podstrešij ob obnovah ali kar tako pomeni degradacijo habitata več vrst. Zato bi to početje kazalo opustiti.

Damijan Denac, Gorkičeva 14, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, e-mail: damijan.denac@dopps-drustvo.si

SKALNA LASTOVKA *Hirundo rupestris*

Crag Martin – winter record: 4 individuals at Solkan bridge (UTM UL99, Goriška brda, W Slovenia) on 1 Jan 2003

Ko sem se 1.1.2003 peljal čez solkanski most proti Goriškim brdom, sem uzrl štiri ptice med lahkotnim spreletavanjem. Bile so skalne lastovke, ki v bližini sicer tudi gnezdiijo. Zanimiv je predvsem datum opazovanja, saj so podatki o zimskem opazovanju te vrste pri nas redki in omejeni na zahodni del Slovenije [npr. RUBINIČ, B. (1996): Skalna lastovka (*Ptyinoprogne rupestris*). – *Falco* 10: 64; BERCE, T. (2001): Skalna lastovka *Hirundo rupestris*. – *Acrocephalus* 22 (106–107): 126].

Jernej Figelj, Pavšičevo naselje 29, Kromberk, SI-5000 Nova Gorica, Slovenija

POGORELČEK *Phoenicurus phoenicurus*

Redstart – several new breeding sites in SW Slovenia: (1) Šempas (UTM VL08), (2) Ajševica (UTM UL98), (3) Kromberk (UTM UL99), (4) Solkan (UTM UL99), (5) Nova Gorica (UTM UL99), (6) Varda (UTM UM91), (7) Podsabotin (UTM UL99), (8) Kožbana (UTM UL89), (9) Kanalski kolovrat (UTM UM90), (10) Korada (UTM UM80), (11) Livek (UTM VL91), (12) Grgar (UTM UL99), (13) Grgarske ravne (UTM UL99), (14) Kanalski vrh (UTM UM90), and in several villages in the Soča valley between Solkan and Kamen, particularly in the orchards between Tolmin and Kobarid

Po doslej zbranih podatkih zeva na karti pogorelčkove razširjenosti v Sloveniji velika praznina v JZ delu države, na celotnem območju Krasa in v Istri [GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. – DZS, Ljubljana]. Čeprav pogorelčka med skupinskim popisom Krasa leta 2003 nismo našli (T. MIHELČ *ustno*), pa je v okolici Nove Gorice,

na Banjšicah in v vaseh po dolini Soče številni. Tako sva z Jernejem Figljem našla pojoče pogorelčke v Šempasu, Ajševici, Kromberku, Solkanu in v večini novozgrajenih spalnih naselij v predmestju Nove Gorice. V enem takih naselij, Vardi, z Jernejem že tretje leto zapored opazujeva, kako starša prinašata hrano in odnašata iztrebke izpod strešnika novozgrajene stanovanjske hiše. Po dolini Soče od Solkana do Kamna sem domala v sleherni vasi, običajno na orehu ali lipi ob vaški cerkvi, naletel na pojočega pogorelčka. Te vasi obdajajo lepo ohranjeni ekstenzivni senožetni sadovnjaki (še posebno od Tolmina proti Kobaridu), ki so primeren življenjski prostor za to ptico. Poleg tega je v vaseh še veliko starih neobnovljenih kamnitih hiš z mnogimi luknjami, ki jih pogorelčki radi izkoristijo za gnezdišče. Videti je, da je v sredogorju desnega brega Soče redkejši kot na levem bregu. V Goriških brdih sem ga našel le v Podsobotinu in Kožbani (14.6.2002 gnezdo v zidu cerkve), na Kanalskem kolovratu pa na Koradi in Livku, medtem ko je na levem bregu pogost v zaselkih na Banjšicah [BERCE, T. (2003): Pegam *Bombycilla garrulus*. – *Acrocephalus* 24 (117): 78], v Grgarju, Grgarskih ravnah in Kanalskem vrhu.

Andrej Figelj, Tržaška cesta 49, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, email: andrej.figelj@dopps-drustvo.si

PUŠČAVEC *Monticola solitarius*

Blue Rock Thrush – the highest breeding territory known so far in Slovenia, with a territorial male observed on 13 Jun 2003 near Podraške Ture on Mt. Nanos (UTM VL27, SW Slovenia) at 800 m a.s.l.

Med popisom ptic na Nanosu me je eden od transektov vodil po robu planote z Vipavsko dolino. Rob sestavljajo skalni previsi in stene, ki so večinoma obrnjene proti jugu. Ravno zaradi južne lege je območje dokaj termofilno, kar potrjuje tudi rastlinska sestava območja. Dne 13.6.2003 sem na robu večjega skalnega previsa Podraške Ture, na višini približno 800 m n.v., opazoval samca puščavca, ki se je vedel značilno teritorialno. Spreletaval se je z enega roba previsa na drugi in intenzivni pel. Po doslej znanih podatkih je to verjetno najvišje gnezdišče puščavca v Sloveniji [POLAK, S. (1998): Nova gnezdišča puščavca *Monticola solitarius* v Sloveniji. – *Acrocephalus* 19 (90–91): 152–154].

Andrej Figelj, Tržaška cesta 49, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, email: andrej.figelj@dopps-drustvo.si

VELIKI SRAKOPER *Lanius excubitor*

Great Grey Shrike – observation of 1 individual on 16 Mar 2004 at Stanečka vas near Majšperk (UTM WM53, Dravinja valley, NE Slovenia)

Dne 16.3.2004 ob 13.00 sem na polju ob Dravinji v Stanečki vasi blizu Majšperka opazovala velikega srakoperja. Sončni in izredno topli dan (v senci do 15°C) ni kazal na to, da je še pred tednom dni zapadlo 25 cm novega snega.

Velikega srakoperja sem opazovala, ko se je iz grma sredi Loških travnikov spreletel in se usedel na bližnjo telefonsko žico. Ko sem se že nekoliko oddaljila, se je ptica v bliskovitem letu spustila na tla po plen. To je bilo moje druge opazovanje velikega srakoperja v Dravinjski dolini, prvič sem se z njim srečala oblačnega in mrzlega decembrskega dneva leta 1999, ko je z vrha grma ob kolovozu 1,5 kilometra ob Dravinjinem toku navzgor oprezal za plenom.

Vladka Tucovič, Majšperk 27, SI-2322 Majšperk, Slovenija, e-mail: tutorka.sln@email.si

ROŽNATI ŠKOREC *Sturnus roseus*

Rose-coloured Starling – 66 individuals in separate flocks observed near the village of Spodnji Gaj near Pragersko (UTM WM53, NE Slovenia) on 30 May 2002. The record was confirmed by the National Rarities Committee.

Dne 30.5.2002 sem popisoval za NOAS v kvadratu pri Pragerskem. Približno pol popisne poti je potekalo med njivami in travniki, pol pa čez naselje Spodnji Gaj pri Pragerskem. Že kmalu po začetku popisovanja me je preletela jata 8 škorcev, ki pa ji nisem posvetil večje pozornosti. Leteli so v smeri vasi Šikole (smer JZZ – SVV). Ko sem prišel že skoraj do naselja, me je v nizkem letu preletela jata 15 škorcev, ki je letela v isti smeri kot prejšnja. Vendar so se ti škorci od »običajnih« razlikovali po rožnatem trebuhu, tako da ni bilo težko ugotoviti, da opazujem rožnate škorce. V presledkih kakih 30 sekund so me nato preletele še jate po 8, 10 in 13 osebkov, po 15 minutah pa še jata 20 osebkov. Vse jate so letele v isti smeri, pri tem se ptice niso oglašale. Glede na isto smer leta dopuščam možnost, da so bili tudi prvi opazovani škorci rožnati. Vsekakor lahko trdim, da sem opazoval najmanj 66 rožnatih škorcev. Očitno je njihova invazija to leto spričo številnih opazovanj v sosednjih državah in opazovanja z Ljubljanskega barja [TOME, D. (2003): Rožnati škorec *Sturnus roseus*. – *Acrocephalus* 24 (116): 36] oplazila tudi Slovenijo.

Matjaž Kerček, Kungota pri Ptujju 44, SI-2325 Kidričevo, Slovenija, e-mail: matjazkercek@yahoo.com

HRVAŠKA / CROATIA

ČAPLJICA *Ixobrychus minutus*

Little Bittern – somewhat late observation of 1 individual at Velo blato on Pag Island (UTM WK01, N Dalmatia) on 17 Sep 2003

Dne 17.9.2003 sem na otoku Pagu obiskal Velo blato. Že ob prihodu sem od daleč opazil nad vodo letajočega ribjega orla *Pandion haliaetus* ter samico in drugoletnega samca rjavega lunja *Circus aeruginosus*. Ribji orel je sicer redke obiskovalec Dalmacije [RUCNER, D. (1998): Ptice hrvatske obale Jadrana. – Hrvatski prirodoslovni muzej, Ministarstvo razvitka i obnove, Zagreb]. Po plitvi vodi so brodile sive *Ardea cinerea* in velike bele čaplje *Egretta alba*, območje pa so preletavali pritlikavi kormorani *Phalacrocorax pygmaeus*. Na obrežju sem opazoval kupčarje *Oenanthe oenanthe*, repaljščice *Saxicola rubetra*, tamariskovke *Acrocephalus melanopogon*, rjave cipe *Anthus campestris* in beločelega deževnika *Charadrius alexandrinus*. Iz enega v drug sestoj trstičja se je spreletela čaplja. Podatek se mi zdi zanimiv zaradi slabšega poznavanja njene razširjenosti v poznopoletnem času. RUCNER (1998) je omejil obdobje njenega pojavljanja med aprilom in junijem. Kasneje je bila manjkrat opazovana, dan 29.9. pa omenja kot zelo pozni datum.

Dejan Bordjan, Ulica 8. februarja 50, SI-2204 Milklavž, Slovenia, e-mail: dejanonih@email.si

WHITE STORK *Ciconia ciconia*

Bela štokrlja – dva redka zimska podatka iz osrednje Hrvaške: (1) 23.12.2003 osebek opazovan na smetišču Jakuševac pri Zagrebu (UTM WL77), (2) 10.1.2004 2 osebka opazovana na Draganičkih ribnikih (UTM WL44)

On 23 Dec 2003, I was carrying out my regular monitoring of birds present at Jakuševac rubbish dump near Zagreb. Just in front of the rubbish dump gate, I noticed a White Stork chased by a Rook *Corvus frugilegus*. On 10 Jan 2004, I was counting aquatic birds on Draganički fishponds. It was a foggy day and the fishponds were frozen over. While counting herons standing on ice, we spotted 2 White Storks – in addition to 68 Great White Egrets *Egretta alba* and 50 Grey Herons *Ardea cinerea*.

Luka Jurinović, Osječka 3, HR-10410 Velika Gorica, Croatia, e-mail: luka@zviz.net

WHOOPEER SWAN *Cygnus cygnus*

Labod pevec – redko opazovanje na Hrvaškem; dne 8.1.2004 je bil opazovan mladostni osebek v družbi 200 labodov grbcev *Cygnus olor* na jezeru Jarun pri Zagrebu (UTM WL77, osrednja Hrvaška)

In the night of 8 Jan 2004, I was walking around Lake Jarun near Zagreb. There were some 200 Mute Swans *Cygnus olor*, 100 Mallards *Anas platyrhynchos*, 70 Black-headed Gulls *Larus ridibundus* and 70 Coots *Fulica atra* feeding actively along the bank. I spotted some swans with neck-collars. There were at least 3 Mute Swans from Poland, 3 from Hungary, 1 from Slovakia and 3 wearing Croatian rings. I also noticed a juvenile Whooper Swan swimming between the Mute Swans. Two days later I returned to the lake with two of my colleagues and we caught it. The swan was ringed and released. It was the first Whooper Swan ever ringed in Croatia. In the last 20 years, the Whooper Swan has been a rare visitor to Croatia [KRALJ, J. (1997): Ornitofauna Hrvatske tijekom posljednjih dvjesto godina. – *Larus* 46: 1–112].

Luka Jurinović, Osječka 3, HR-10410 Velika Gorica, Croatia, e-mail: luka@zviz.net

KRAGULJI OREL *Hieraetus fasciatus*

Bonelli's Eagle – an adult observed on 30 Apr 1999 on Mt. Sv. Ilija on Pelješac Peninsula (960 m a.s.l., UTM XH76, S Dalmatia)

Pred odhodom na Pelješac me je Borut Rubinič opozoril, da je obisk 960 metrov visokega skalnega masiva Sv. Ilija na vzhodu tega polotoka ornitološko zelo zanimiv. Nanj sva se s Katarino Denac povzpela 30.4.1999. Med vzpenjanjem sva zagledala dokaj veliko ujedo, iz dolgimi in širokimi perutmi, večjo od kanje, ki je v polkrogu priletela izza skal in se nama bližala. Pozornejše opazovanje nama je razkrilo, da je po spodnji strani precej svetla. Kmalu sva opazila tudi črno progno na spodnji strani peruti ter prav tako izrazito črno »karpalno pego«, ki je bila še bolj izrazita kot na primer pri ribjem orlu. Po teh znakih sva ugotovila, da gre za odraslega kraguljega orla. Orel je nad pobočjem zakrožil in kmalu odletel v prvotni smeri. Sicer pa je to vrsta s tipično mediteransko razširjenostjo v zahodnem Palearktiku. Ustrezajo mu vroči in suhi predeli, pri lovu pa je uspešen tako v polpuščavah kot v garigi in makiji [SNOW, D.W. & PERRINS, C.M. (1998): The Birds of the Western Palearctic. – Oxford University Press, Oxford]. Na Hrvaškem je zelo redka vrsta, opazovana vsega desetkrat v Primorju in Dalmaciji. Zelo verjetno redko gnezdi v hrvaškem severnem Primorju, na Krku, v Paklenici in na reki Krki [KRALJ, J. (1997): Ornitofauna Hrvatske tijekom posljednjih dvjesto godina. – *Larus* 46: 1–112]. Zanimivo bi bilo ugotoviti, ali ne gnezdi morda tudi kje v južnem Primorju. Upošteevaje njegove ekološke zahteve bi bilo to povsem možno.

Damijan Denac, Gorkičeva 14, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, e-mail: damijan.denac@dopps-drustvo.si

RJAVI ŠKARNIK *Milvus milvus* & ČRNI ŠKARNIK *Milvus migrans*

Red Kite & Black Kite – observed on 19 Sep 2003 at the far northern point of Lake Vransko at Camp Vrana (UTM WJ46, N Dalmatia)

Dne 19.9.2003 sem stal na skrajnem severnem koncu Vranskega jezera pri kampu Vrana. Po več rjavih lunjih *Circus aeruginosus*, ki so drug za drugim prileteli s severa, je nad trstišče priletel odrasel rjavi škarnik. Kmalu zatem je prijadral še črni škarnik. Oba posebneža sta zelo redka obiskovalca Dalmacije [RUCNER, D. (1998): Ptice hrvatske obale Jadrana. – Hrvatski prirodoslovni muzej, Ministarstvo razvitka i obnove, Zagreb].

Dejan Bordjan, Ulica 8. februarja 50, SI-2204 Milklavž, Slovenija, e-mail: dejanonih@email.si

JEZERSKI MARTINEC *Tringa stagnatilis*

Marsh Sandpiper – 2 individuals accompanied by two Greenshanks *Tringa nabularia* on 17 Sep 2003 at Velo blato on the island of Pag (UTM WK01, N Dalmatia)

Na otoku Pag sem se dne 17.9.2003 prebijal okoli Velega blata. Pri tem sem nenehno pogledoval na vodo. Ves čas, že od samega začetka, se je prek vodne površine spreletaval zelenonogi martinec *Tringa nebularia*. Kasneje sem opazil, da se podita naokoli celo dva osebkta te vrste. Ko sem se bližal koncu začrtane poti, sem martinca opazil še enkrat, le da tokrat v družbi s pol manjšima jezerskima martincema. Jezerski martinec je redek obiskovalec hrvaškega Primorja, še posebej redek pa je v času jesenske selitve [RUCNER, D. (1998): Ptice hrvatske obale Jadrana. – Hrvatski prirodoslovni muzej, Ministarstvo razvitka i obnove, Zagreb].

Dejan Bordjan, Ulica 8. februarja 50, SI-2204 Milklavž, Slovenija, e-mail: dejanonih@email.si

VELIKI PRODNIK *Calidris canutus*

Knot – 1 immature individual observed on 19 Sep 2003 on Lake Vransko near Camp Vrana (UTM WJ46, N Dalmatia); a rare species in Croatia

Dne 19.9.2003 sem se že zgodaj odpravil proti Vranskemu jezeru in ga dosegel pri kampu Vrana. Takoj ob prihodu sem opazil pritlikave kormorane *Phalacrocorax pygmeus*, malo belo čapljo *Egretta garzetta* in skupinico pobreznikov. V tej skupinici se je kot prvi glasno predstavil zelenonogi martinec *Tringa nebularia*, nato pa sem opazil še črne martince *T. erythrophus* in togotnike *Philomachus pugnax* ter manjše prodnike, spremenljivega *Calidris alpina*, srpokljunega *C. ferruginea*, malega *C. minuta* in Temminckovega *C. temminckii*. Potem sem opazil prodnika, ki je bil precej večji od drugih. Bil je zgoraj siv, s črnimi konicami letalnih peres in bel spodaj. Brž sem ugotovil, da gre za mladostni osebek velikega prodnika, saj je bilo opaziti rahli odtenek

rumene barve po oprsju in rahlo temno obrobljena krovna peresa. Veliki prodnik sicer na Hrvaškem velja za redko vrsto [KRALJ, J. & RADOVIĆ, D. (2002): Rijetke vrste u Hrvatskoj, I. izvještaj Hrvatske komisije za rijetke vrste. – *Larus* 48 : 73–83], opisano opazovanje pa je potrdila tudi hrvaška komisija za redke vrste. V neposredno bližino sta priletela še dva mladostna kamenjarja *Arenaria interpres*.

Dejan Bordjan, Ulica 8. februarja 50, SI-2204 Milklavž, Slovenija, e-mail: dejanonih@email.si

VELIKA UHARICA *Bubo bubo*

Eagle Owl - three singing males found on the island of Brač (central Dalmatia) in 2003: (1) one on 22 Apr above the village of Splitska (UTM XJ30), (2) the other two on 23 Apr 2003 above Pučišća and somewhere between Pučišća and Postira (UTM XJ30)

Na biološkem dalmatinskem taboru Brač 2003 smo na veliko uharico naleteli v noči 22.4.2003 nad naseljem Splitska, kjer se je spontano oglašal samec. Na še dva samca smo naleteli v noči 23.4.2003. Eden je pel precej nad Pučišći, drug pa na pol poti med Pučišći in Postirami. Oba sta se oglašala nekje z vrha hriba. Runcner [RUCNER, D. (1998): Ptice hrvatske obale Jadrana. – Hrvatski prirodoslovni muzej, Ministarstvo razvitka i obnove, Zagreb] omenja veliko uharico samo za vzhodni del otoka Brač okrog Povaljamov, medtem ko se naši podatki nanašajo predvsem na severni del otoka.

Dejan Bordjan, Ulica 8. februarja 50, SI-2204 Milklavž, Slovenija, e-mail: dejanonih@email.si

PLANINSKI HUDOURNIK *Tachymarptis melba*

Alpine Swift – large flock of 300 probably non-breeding individuals observed on 22 Aug 2003 near Lopar on the island of Rab (UTM VK86, Kvarner Gulf)

Planinski hudournik je gnezdilec Dalmacije. V južni Dalmaciji je pogostejši, gnezdi pa v velikih kolonijah v stenah in na stavbah [KRALJ, J. (1997): Ornitofauna Hrvatske tijekom posljednjih dvjesto godina. – *Larus* 46: 1–112]. Dne 22.8.2003 se je na otoku Rab pri vasi Lopar v dopoldanskih urah pripodila jata približno 300 osebkov. Letali so nad morjem in kopnim in se dvigali visoko v zrak. Na istem mestu se je jata zadrževala približno pol ure, nato pa je izginila. Hudourniki so se v zraku najbrž prehranjevali, skoraj gotovo pa je šlo za jato selečih se ptic, ki se sicer običajno selijo po sredozemskem bazenu. Vrsta je v zadnjih desetletjih na splošno razširila svoj gnezditveni areal proti severu [SNOW, D.W. & PERRINS, C.M. (1998): *The Birds of the Western Palearctic*. – Oxford University Press, Oxford].

Damijan Denac, Gorkičeva 14, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, e-mail: damijan.denac@dopps-drustvo.si

ČEBELAR *Merops apiaster*

Bee-eater – a relatively late observation of a flock of these birds on 17 Sep 2003 near Velo blato on the island of Pag (UTM WK01, N Dalmatia)

Dne 17.9.2003 sem se mudil ob Velem blatu na otoku Pagu. Ves čas mi je na uho prihajal nekam znan zvok, a ga nisem mogel določiti. Na vrhu bližnjega hriba sem vnovič zaslišal znane glasove. Bilo je nezmotljivo oglašanje skupine čebelarjev, ki sem jih kasneje tudi opazil. Gre za razmeroma pozno opazovanje.

Dejan Bordjan, Ulica 8. februarja 50, SI-2204 Milklavž, Slovenija, e-mail: dejanonih@email.si

SKALNA LASTOVKA *Ptyonoprogne rupestris*

Crag Martin – a group of 30 individuals observed on 24 Apr 2002 at karst polje Velo jezero (UTM VJ98, Dugi otok, N Dalmatia)

Dne 24.4.2002 sem na študentskem biološkem taboru na Dugem otoku kolesaril po kraški dolini Velo jezero. Na bližnjem grebenu okrog skalne stene sem opazil krožečo skupino lastovk. Ob podrobnejšem pogledu sem ugotovil, da gre za 30 skalnih lastovk. D. Rucner [RUCNER, D. (1998): Ptice hrvatske obale Jadrana. – Hrvatski prirodoslovni muzej, Ministarstvo razvitka i obnove, Zagreb] je sicer ne omenja kot gnezdilko Dugega otoka. Pot sem nadaljeval med močvirnimi travniki in mlakami. Iz ene izmed teh je odletela mlakarica *Anas platyrhynchos*. Obiskal sem še dolino Malo jezero. Tam sem v umetnem jezercu opazil mrtvega rumenonovega galeba *Larus cachinnans*, nedaleč stran pa se je prehranjeval močvirski martinec *Tringa glareola*, le kakih deset metrov od mene. Približal se mi je na vsega tri metre. Ptičjo sliko Malega in Velega jezera so dopolnili še trije skobci *Accipiter nisus*, 24 skalnih golobov *Columba livia* in dva kačarja *Circaetus gallicus*, seveda poleg vseh ptic pevk, ki so izbirale svoje napeve.

Dejan Bordjan, Ulica 8. februarja 50, SI-2204 Milklavž, Slovenija, e-mail: dejanonih@email.si

TAŠČICA *Erithacus rubecula*

Robin – 1 individual, a quite atypical representative of Dalmatian avifauna, heard and seen on 20 Apr 2003 near Sutivan on Brač Island (UTM XJ10, central Dalmatia)

Na prvi dan biološkega tabora v Dalmaciji na Braču, 20.4.2003, smo se sprehodili iz našega kampa v Sutivanu proti rtu Gomilica. Nekje na pol poti, ko smo spoznali že vse značilne penice dalmatinske makije, smo zaslišali oglašanje taščice. Kmalu zatem se nam je pokazala tudi z vrha bližnjega grma in že nekaj trenutkov zatem pristala na kolovozu prav blizu nas. Taščica naj bi bila ena najpogostejših ptic pozimi na hrvaški obali [RUCNER, D.

(1998): Ptice hrvatske obale Jadrana. – Hrvatski prirodoslovni muzej, Ministarstvo razvitka i obnove, Zagreb]. Posamezne se zadržijo tudi do konca aprila, primer česar je tudi naše opazovanje.

Dejan Bordjan, Ulica 8. februarja 50, SI-2204 Milklavž, Slovenija, e-mail: dejanonih@email.si

SRBIJA (SRBIJA IN ČRNA GORA)/ SERBIA (SERBIA & MONTENEGRO)

RED-NECKED GREBE *Podiceps grisegena*

Rjavovrati ponirek – jesenska selitev rjavovratega ponirka v Vojvodini traja od druge polovice avgusta do novembra. Dne 10.10.2000 je bil odrasel osebek, ki se je že začel goliti v zimsko perje, opazovan na manjšem krapovskem ribniku blizu mesta Kula (UTM CR85, osrednja Bačka). Na ribniku Kolut (UTM CR48, SZ Bačka) pa je bil ravno takšen osebek opazovan 31.10.1999.

The autumn migration of Red-necked Grebe in Voivodina starts in the second half of August and lasts until November, when most of the migrants are observed. Birds migrate singly or in pairs, while small groups comprising 2 – 10 individuals are very rare [HULO, I. (1997): Migration of birds from the orders of *Gaviidae*, *Podicipedidae* and *Anatidae* on Palić lake between 1981 and 1996. – *Ciconia* 6: 51–70]. On 10 Oct 2000, an adult Red-necked Grebe was observed, together with a Great Crested Grebe *Podiceps cristatus*, on a small carp fishpond near the town of Kula (UTM CR85, central Bačka, Voivodina). The bird already began to shed its summer plumage, but the red colour on its chest and neck was still visible. During our observation, the bird was washing its chest and belly feathers, and feeding in between. It was not shy, and all the time was in the company of a slightly larger Great Crested Grebe, which was already in its winter plumage. This is the first observation of the Red-necked Grebe on Kula fishpond, a small isolated water body surrounded by intensive agricultural fields. An adult solitary specimen with identical moulting status had been observed on Kolut fishpond (UTM CR48, NW Bačka) on 31 Oct 1999.

Marko Ščiban, Bate Brkića 18, 21000 Novi Sad, Serbia and Montenegro, e-mail: sciban@eunet.yu

Marko Tucakov, Marka Oreškovića 9, 25275 Bački Breg, Serbia and Montenegro, e-mail: mtucakov@eunet.yu

LESSER SPOTTED EAGLE *Aquila pomarina*

Mali klinkač – opazovanje odraslega osebkca 2.6.2003 v Atenici pri Čačku (UTM DP55, JZ Srbija); gre za prvi podatek za območje zahodnega Pomoravja, avtor pa domneva, da bi mali klinkač lahko gnezdil v soteski Ovčar–Kabljar (UTM DP46)

An adult Lesser Spotted Eagle was observed on 2 Jun 2003 in Atenica near the town of Čačak (UTM DP55, SW Serbia). The eagle appeared at 11:16 from NE and began to circle above the Zapadna Morava river. The weather was sunny, hot and windless. The small white primary patches and golden-brown upperwing-coverts were clearly seen during the bird's circling at an altitude of about 100 m. Five Ravens *Corvus corax* and about 10 Hooded Crows *Corvus corone cornix* flew off from the trees and formed a flock, attempting to chase off the intruder. When the flock approached the eagle to within about 50 m, the crows retreated. The eagle was probably in search of food and it now continued its flight in NW direction, disappearing from my sight at 11:23. The habitat in which the eagle was observed was the Zapadna Morava valley, which mostly consists of agricultural land with patches of willow-poplar woodland around the river. The valley and its hillside oak forest are situated about 3 km to the N and to the S from where the eagle was observed. The eagle probably came to this location owing to the abundant amphibians living in and around the marshes along the Zapadna Morava river. This is apparently the first record of the Lesser Spotted Eagle in the Western Pomoravlje region during the breeding season [PUZOVIĆ, S., ed. (2000): Atlas ptica grabljivica Srbije. – Zavod za zaštitu prirode Srbije, Beograd]. A ranger from the Ovčar-Kablar Gorge (UTM DP46) stated that he had often observed a brown eagle feeding on frogs at the Međuvrše dam in the summer 2000 and 2001. The dam is situated about 10 km to the NW from the place where this species was observed on 2 Jun 2003, and it is possible that the eagle bred in the Ovčar–Kablar Gorge.

Milan Ružić, ul.8/8 N.N. Atenica, 32000 Čačak, Serbia and Montenegro, e-mail: rob@eunet.yu

RED-FOOTED FALCON *Falco vespertinus*

Rdečenoga postovka – porast števila parov v koloniji na robu vasi Stanišić (UTM CR58, Vojvodina) s 4 parov v letu 2002 na 11 parov v letu 2003. Rdečenoge postovke gnezdiijo v manjšem topolovem nasadu. Dne 7.6.2003 je avtor opazoval, kako je kragulj *Accipiter gentilis* uplenil postovkinoga speljanega mladiča, navkljub silovitemu napadu 6 do 7 odraslih rdečenogih postovk.

The number of breeding Red-footed Falcons in the colony near Stanišić (UTM CR58) increased from 4 pairs in 2002, when it was established [ĐAPIĆ, D. (2002): Breeding of Red-footed Falcon in vicinity of Stanisic. – Ciconia 11: 160–161], to 11 pairs in 2003. The colony is situated on the very edge of the village, in a small stand of planted poplars *Populus* sp., and is dependent on the nests of the local Rook *Corvus frugilegus* colony (with 70 pairs breeding in 2003). Considering that in early July young Red-footed Falcons are often seen standing on the edges of the nests ready to make their first flight, this period is certainly the best for estimating their breeding success. Thus I visited the colony,

together with Draženko Rajković, on 7 Jun 2003 in the afternoon. Soon after our arrival, a Goshawk *Accipiter gentilis* appeared and caught one of the juvenile falcons that had just left the nest. Despite the fact that the raptor was chased by 6 – 7 adult Red-footed Falcons, it succeeded in flying away with the young falcon in its claws. The Red-footed Falcon has been recorded as Goshawk's prey in Hungary [BAGYURA, J. & HARASZTHY, L. (1994): Data on other raptors as prey animals of Goshawks (*Accipiter gentilis*). – Aquila 101: 89–92].

Dejan Đapić, Vuka Karadžića 134, 25284 Stanišić, Serbia and Montenegro; e-mail: cbraaa@tippnet.co.yu

GREY-HEADED WOODPECKER *Picus canus*

Pivka – pivka velja za izjemno redko gnezdilko nižinskih poplavnih gozdov v Vojvodini. Avtor je zabeležil več opazovanj večinoma teritorialnih samcev iz gnezditvenega obdobja: (1) 8. – 27.4.1999 in 1. – 3.5.2002, sestoj cera *Quercus cerris*, Breška šuma (UTM CR48); (2) 29.3.2003, sestoj cera, 4 osebk, Kozara – Štrbac (UTM CR47); (3) 19.3. – 4.7.2003, dobovi *Quercus robur* in beli topolovi *Populus alba* sestoji, Monoštorski rit (UTM CR37); (4) 17.4.2003, poplavni vrbov sestoj, 4 samci, Apatinski rit (UTM CR44)

The local distribution and characteristics of the Grey-headed Woodpecker's breeding habitat in Serbia are still causing some confusion. Optimal breeding habitats can be found in a humid deciduous forest in the lower parts of the mountains in central and southern regions of the country, while suboptimal habitats are Beach *Fagus sylvatica* and mixed forests at certain higher elevations [MATVEJEV, S. (1976): Survey of the Balkan peninsula bird fauna. – The Serbian Academy of Sciences and Arts, Beograd]. Whereas, in general, countrywide studies confirmed its breeding in lowland forests (MATVEJEV 1976), most of the detailed studies of breeding avifauna of alluvial forests have not confirmed the Grey-headed Woodpecker's presence in the breeding season. The only site in Voivodina, known as the region with only very rare records from the breeding season, is Koviljski rit, part of the Danube floodplain near Novi Sad [ŠOTI, J. (1973): Ekološke karakteristike ptica u Koviljskom ritu. – Zbornik radova Prirodno-matematičkog fakulteta, Novi Sad 3: 109–127]. Detailed studies carried out in the alluvial forests along the lower Tisa [GREGELJ, J., TOT, L. & FRANK, Z. (2000): Birds of Tisa area from Kanjiza to Novi Becej. – Ciconia 9: 121–150], and in the lower Sava valley [PUZOVIĆ, S. (1995): Historical changes of bird fauna in Obedska bara. – Povratak Obedskoj bari 1: 37–52, Young researchers of Serbia, Belgrade], have given no solid evidence as far as breeding of this species is concerned. Moreover, the Grey-headed Woodpecker has been considered just as a rare visitor in the lower Tisa, while in the lower Sava, in the spacious forest in the Obedska bara

region, it is indeed present, but only outside the breeding season. Until now, the Grey-headed Woodpecker has been considered a non-breeder in the Upper Danubian area, since the species has been observed only a couple of times in the alluvial forests along the Danube in north-western Bačka [LAKATOŠ, J. (1979): Birds of Apatin region. – NIIU Glas Komune, Apatin; KANYO, B. (2000): Bird fauna of Apatin (Yugoslavia) in the 20th century. – *Ornis Hungarica* 10: 219–223]. In spite of this, some recent data clearly indicate that the bird actually breeds in this area. Territorial calls have been recorded on 8, 15, 16, 20, 21, 22, and 27 Apr 1999, and on 1 and 3 May 2002 in Breška šuma *Quercus cerris* stand (UTM CR48). The bird's presence has also been recorded several times in the vast spacious *Quercus cerris* stands at Kozara – Štrbac (UTM CR47): 4 individuals on 29 Mar 2003 alone. The species has been regularly recorded at Monoštorski rit (UTM CR37), the former floodplain, now cut off from the Danube by a large flood-protection embankment. On 19 Mar 2003, 3 individuals were recorded, and one on the next day, in semi-natural stands dominated by mature planted poplar clones, with solitary old Durmast Oaks *Quercus robur* and White Poplars *Populus alba*. On 19 Apr 2003, two individuals were recorded at the same locality, three on 26 Apr 2003, and a single one three days later, on 29 Apr 2003. Finally, frequent warning calls by a single specimen were recorded on 4 Jul 2003. Grey-headed Woodpecker also most probably breeds in the regularly flooded willow forest at Apatinski rit (UTM CR44). On 17 Apr 2003, territorial calls by 4 different specimens were recorded. In spite of the fact that nests were not located, the regular records (made between April and August at this locality) of the calling individuals (of which just some have been cited in this notice) of this highly resident species can be ascribed to breeding individuals.

Marko Tucakov, Marka Oreškovića 9, 25275 Bački Breg, Serbia and Montenegro; e-mail: mtucakov@eunet.yu

the villages of Bački Breg and Gakovo (UTM CR48). During the 1990s, intensive excavation activities were carried out, aimed at constructing a wide melioration channel. Superficial stratum of soil (mainly loess with some sands) had been left along the left bank of the main route of the future channel in the initial phases of digging, thus forming a long, some two meters high, strip alongside. On the upper parts and lateral slopes of this bare structure, sharp crevices had been formed during hot, dry days. During my first visit on 15 Apr 1999, I spotted one male there. In the immediate vicinity, near the local Sand Martin *Riparia riparia* colony created on a small sand wall, one territorial pair was observed on 24 May 1999, and two males (one singing) six days later. During the next visit, on 26 Jun 1999, two singing males were found. I assumed that two pairs bred there in 1999. Observations at the same locality in the following years proved the absence of Northern Wheatears, possibly due to the very fast vegetational succession on the upper parts of these man-made structures, which were fully overgrown by dense ruderal vegetation as early as in 2000. A similar suitable structure appeared in autumn 2002, near Bezdan (UTM CR47), where small fishpond was dug. On 4 May 2003, one singing male was observed there, indicating probable breeding. Despite the fact that no nest was found, a breeding niche most probably existed in the crevices of dry soil, which is a common feature of both described sites.

Marko Tucakov, Marka Oreškovića 9, 25275 Bački Breg, Serbia and Montenegro, e-mail: mtucakov@eunet.yu

NORTHERN WHEATEAR *Oenanthe oenanthe*

Kupčar – dve novi gnezdilni lokaliteti v nižini na kupih izkopane prsti in peska, predvsem proda, v Vojvodini: (1) 2 para med naseljema Bački Breg in Gakovo (UTM CR48) ob melioracijskem kanalu v letu 1999 in (2) 1 par pri Bezdanu (UTM CR47) ob novo izkopanem ribniku v letu 2003

Open, desert-type area is the basic characteristic of the Northern Wheatear's breeding habitat in Serbia [MATVEJEV, S. (1950): Rasprostranjenje i život ptica u Srbiji. – Srpska akademija nauka, Beograd]. In Voivodina, however, it is a regular breeder in vertical or near vertical soil bluffs, usually loess ones [PELLE, I., HAM, I., RAŠAJSKI, J. & GAVRILOV, T. (1977): Pregled gnezdarica Vojvodine. – *Larus* 29–30: 171–197]. The only breeding data on this species were collected in northwestern Bačka, and in both cases I recorded nesting habitats created by man-made intervention. The first breeding site was situated between

NOVE KNJIGE

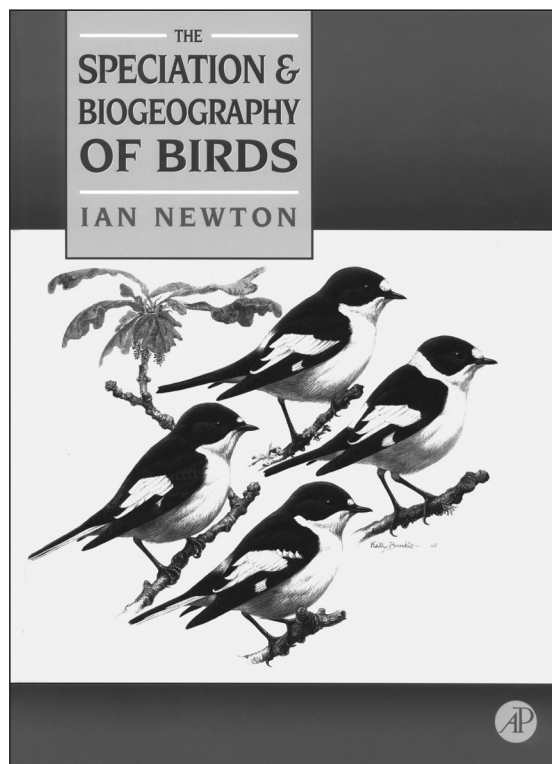
New books

Newton, I. (2003): The speciation & biogeography of birds. – Academic Press, 84 Theobald's Road, London WC1X 8RR, UK. 668 str., ISBN 0-12-517375-X. Cena: £ 49.95, brez poštne

Tokrat o knjigi, namenjeni ljubiteljem ptic, ki jih zanima kaj več kot le to, katera je letela mimo nas ali katera ima tretje repno pero do polovice obarvano belo, naprej pa črno. Eden najuglednejših angleških ekologov, ornitolog s kar zajetnim kupom že objavljenih knjig (npr.: *The Sparrowhawk*, *The Finches*, *Population ecology of raptors*, itd.), je presenetil z izvrstnim pregledom človekovega znanja s področja nastanka in globalne razširjenosti ptic. Knjiga ni prav poceni, od bralca zahteva tudi malo več kot le ležerno večerno listanje od strani do strani. A če vas te omejitve ne motijo, lahko na 668 straneh izveste marsikaj zanimivega iz življenja ptic. Barvnih slik nima (razen naslovne risbe), vse kočljive razlage pa so pregledno dopolnjene s številnimi diagrami in zemljevidi.

Prvi del v treh poglavjih govori o razvoju in pestrosti ptic. Čeprav v podrobnosti avtor ne zahaja, okvirno razloži tudi nekatere biološke koncepte in definicije, ki nam pomagajo razumeti, kaj je vrsta in kako se vrste razvijajo v času in prostoru – vse na primerih ptic. Razporeditev ptic v prostoru je precej pestra, ima pa svoje zakonitosti, ki so predstavljene v štirih poglavjih drugega dela knjige. Dokaj podrobno izvemo, katere so glavne zoogeografske (v tem primeru jih lahko imenujemo tudi ornitogeografske) regije, v čem se med seboj razlikujejo, katere višje taksonomske skupine ptic živijo v večjih regijah, ipd. Kjer ne gre drugače, današnje stanje razširjenosti avtor razloži tudi s pomočjo fosilnih najdb.

Ekologija otokov že od nekdaj privlači številne znanstvenike – ekologe, še posebej se je veda razmaknila po pomembnih MacArthurjevih in Wilsonovih odkritjih ob koncu šestdesetih let prejšnjega stoletja. Danes tej veji ekologije pripisujemo velik pomen tudi zaradi uporabnosti izsledkov v naravovarstvu – v ostanku gozda, obkroženem z njivami, cestami in naselji, veljajo namreč podobne zakonitosti kot na izoliranem oceanskem otoku. V drugem delu knjige izvemo tudi nekaj zanimivih izsledkov raziskav otoške ekologije in evolucije pri pticah.

V luči napovedanih velikih podnebnih sprememb, ki jih bo povzročil efekt tople grede na Zemlji, je še posebej zanimiv tretji del knjige, ki v štirih poglavjih govori o vplivu klimatskih sprememb na ptice zadnjih nekaj milijonov let. Čeprav je poudarek predvsem na preteklih poledenitvah, lahko iz izsledkov razberemo tudi mehanizme, ki bodo, ponekod pa jo že, spreminjali avifavno ob prihajajočem dvigovanju temperatur. Ali naj nas spremembe skrbijo ali ne, moramo zaključiti sami, tako globoko v problematiko klimatskih sprememb knjiga ne seže. Za razlike v razvoju ptic na različnih predelih planeta so v veliki meri odgovorne različne ovire, ki preprečujejo mešanje različnih populacij. Te ovire so lahko ekološke (pomanjkanje hrane, pritisk parazitov, klimatske razlike itd.) ali fizične (gorovja, oceani itd.). Kako vplivajo na izolacijo ptic in kako jih nekatere ptice kljub vsemu premagujejo, beremo v štirih poglavjih četrtega dela.

Vsi vemo, da se lastovka prek zime odseli na jug, vrabci pa ostanejo z nami tudi v najtrših zimah. Da pa je za fenomenom ptičjih selitev še kaj več kot samo ta črno-bela predstavitev, nam pokaže zadnji, peti del knjige, ki obravnava selitev ptic, a predvsem iz ekološkega ter biogeografskega in ne toliko fiziološkega ali navigacijskega vidika. Tu je zbrano tudi precej statističnih informacij, kot na primer,

kolikšen delež vrst je selivcev, kakšne tipe selitev poznamo in v čem se razlikujejo, kako na selitev vpliva hrana, kaj pomeni selitev za biodiverzitetno nekega območja, itd.

Knjiga je napisana v angleščini, a kljub temu, kot smo pri Newtonu že vajeni, v jeziku, ki je razumljiv ljudem z minimalno ekološko in angleško izobrazbo. Zaradi izbranih tem prav veliko kupcev pri nas ne bo našla, kar je pravzaprav velika škoda. Od osnovanja Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije do danes smo naredili velik korak na področju favnistike ptic, življenje pa nas sili naprej. Zdaj ko ptice v Sloveniji poznamo, bi bilo dobro, če bi tudi razumeli njihove potrebe. Knjiga o razvoju in razširjenosti ptic ima sicer precej globalni pristop pri razlaganju mehanizmov razporejanja in preživetja, ki pa se vendarle dogajajo na regionalnem, nacionalnem, tudi lokalnem nivoju. V njej so torej skrite tudi zgodbe, ki se vsakodnevno dogajajo med pticami pri nas.

Davorin Tome

NAJAVE IN OBVESTILA

Announcements

“Slovenska ornitologija med znanostjo in aplikacijo” – Kongres ornitologov Slovenije ob 25. obletnici DOPPS

4. december 2004, Grand Hotel Union, Ljubljana

Vabilo za prijavo kongresnih prispevkov

Bliža se velika slovenska ornitološka obletnica – 25 let obstoja in delovanja Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. Ob tej priložnosti organiziramo strokovno srečanje slovenskih ornitologov, ki smo ga poimenovali kar »Kongres ornitologov Slovenije«. Namen kongresa je dobiti celovit pogled na stanje in perspektive ornitologije v Sloveniji. Ob kratkih predavanjih, plakatih in osrednjih vabljenih predstavitev bomo skušali osvetliti njeno navidezno razcepljenost med ornitologijo kot znanstveno disciplino in ornitologijo v službi varstva narave. Predstavljene bodo najpomembnejše ugotovitve slovenskih ornitologov in kolegov iz bližnje tujine. Za vsebinsko zasnovo in strokovno raven srečanja bo skrbel Znanstveni odbor, ki ga sestavljajo predstavniki slovenskih raziskovalnih in strokovnih organizacij. Prireditel bo v Grand Hotelu Union v Ljubljani, v soboto, 4.12.2004.

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije Vas torej vljudno vabi k oddaji predlogov kongresnih prispevkov. Dobrodošli so prispevki s katerega koli področja ornitologije in varstva narave, če to vključuje tudi ptice.

Avtorji lahko svoja dela predstavijo v obliki predavanja ali posterja. Predavanja bodo časovno omejena na 15 minut, ki jim bo sledilo pet minut za razpravo. Predavateljem bodo na voljo grafoskop, diaprojektor in oprema za računalniško predstavitev (npr. Powerpoint). Oblika in velikost posterjev sta prepuščena avtorjevi presoji. Predlagamo standardno velikost formata B1 (100 x 70 cm). Prispevki bodo objavljeni v reviji *Acrocephalus*. Avtorjem je prepuščeno, ali bo to v obliki izvirnega znanstvenega članka ali kratkega članka. Pri oblikovanju prispevkov se zgledujte po Navodilih za avtorje revije *Acrocephalus*.

Prijavni obrazec za oddajo kongresnih prispevkov je objavljen na domači strani DOPPS: www.ptice.org. Prispevek lahko prijavite tudi po pošti ali elektronski

pošti. Prijava naj vsebuje predvideni naslov prispevka, ime predavatelja, institucijo in/ali naslov, kontaktno telefonsko številko ter, če je mogoče, elektronski poštni naslov.

Prijave prispevkov pošljite najkasneje do 1.10.2004 na spodaj navedeni naslov vodje Organizacijskega odbora:

Borut Rubinič
DOPPS
Tržaška cesta 2, p.p. 2990
SI-1000 Ljubljana
Slovenija

Za vse dodatne informacije se obrnite na elektronski poštni naslov:

borut.rubinic@dopps-drustvo.si

ali na telefonski številki: +386 1 426 58 75, 426 58 76
oziroma faks: +386 1 425 11 81.

Borut Rubinič
vodja Organizacijskega odbora kongresa

“Slovene ornithology between science and application« – Slovene Ornithologists’ Congress at the 25th anniversary of DOPPS (BirdLife Slovenia)

4 Dec 2004, Grand Hotel Union, Ljubljana

Invitation to submit congressional contributions

We are nearing the great Slovene ornithological anniversary – 25 years of active functioning of the Bird Watching and Bird Study Association of Slovenia. On this occasion we are organizing a gathering of Slovene ornithologists, already referred to as the »Slovene Ornithologists’ Congress«. Its main objective is to get a comprehensive insight into the state and perspectives of Slovene ornithology. With several short lectures, posters and major presentations we shall attempt to throw light upon the seeming disunion between ornithology as a scientific discipline and ornithology in the service of nature conservation. At the Congress, the most significant findings by Slovene ornithologists and their colleagues from the

neighbouring countries are to be presented. The Scientific Committee, comprised of representatives of various Slovene research and vocational organisations, will take care of suitable contents and professional level of the gathering. The Congress will be held in Grand Hotel Union in Ljubljana on Saturday, December 4th, 2004.

The Bird Watching and Bird Study Association of Slovenia is therefore kindly inviting you to submit propositions for your congressional papers. We will gladly accept any contributions from the sphere of ornithology and nature conservation, if the latter includes birds as well.

The chosen authors will be able to present their works in the shape of lectures or posters. Lectures will be limited to 15 minutes, but will be followed by five minutes long discussions. The lecturers will have an overhead projector, slide projector and equipment for computer presentation (e.g. Powerpoint) at their disposal. Form and size of posters are left to the authors’ judgement. The standard size of posters - B1 (100 x 70 cm) is proposed. Contributions will be published in the journal *Acrocephalus*, and it will be up to the authors whether they will be presented in the form of an original scientific paper or short article. In the setting up of your contributions, please follow the »Instructions to authors« as presented in the journal *Acrocephalus*.

The application form for the submission of congressional contributions can be obtained on DOPPS website www.ptice.org. Applications can also be sent by e-mail or by post, and are to include the proposed title of contribution, the lecturer’s name, institution and/or address, contact phone number and, if at all possible, e-mail address.

The applications are to be sent by October 1st, 2004, at the latest to:

Borut Rubinič
DOPPS
Tržaška cesta 2, p.p. 2990
SI-1000 Ljubljana
Slovenija

For any additional information, please contact:

borut.rubinic@dopps-drustvo.si

Tel. No: +386 1 426 58 75, 426 58 76,
Fax: +386 1 425 11 81

Borut Rubinič
head of the Organisation Committee

NAROČILNICA – ZA NEČLANE ORDER FORM (non-members)

Za naročilo revije Acrocephalus (za letnik, 4 številke) izpolnite obrazec in ga pošljite na naslov/
To order Acrocephalus magazine (per volume, 4 issues) please complete the details below and send the form to:
DOPPS, p.p. 2990, 1001 Ljubljana, Slovenija.

Ime in priimek/ _____ Organizacija/ _____
Name and surname: _____ Organisation: _____

Davčna številka/ _____ Naslov in pošta/ _____
VAT no.: _____ Address and postcode: _____

Tel./ _____ E-pošta/ _____
Phone: _____ E-mail: _____

Nepreklicno naročam / *Please send me (indicate number required below):*

_____ izvodov revije Acrocephalus (za letnik, 4 številke) po ceni 9.200 SIT za posameznike in 23.000 SIT za organizacije
(Slovenija)/
_____ *copies of Acrocephalus magazine (per volume, 4 issues) at EUR 45 for individuals and EUR 110 for organisations (abroad)*

Plaćilo po računu / *Payment upon invoice.*

Podpis / *Signature:* _____

Kako hitro je življenje?

Med prvimi operaterji na svetu in kot edini slovenski smo uvedli UMTS (univerzalni Mobitelov telekomunikacijski sistem), tretjo generacijo mobilnih telekomunikacij. Zaradi izpopolnjenega prenosa podatkov (do 384 kb/s) zagotavlja UMTS uporabo vsebinsko bogatih audio in video storitev ter pošiljanje in sprejemanje multimedijskih vsebin nekajkrat hitreje kot sistem GSM. S tem omogočamo bolj kakovostno uporabo že znanih in razvoj novih storitev. **Mobilnik je tako postal prenosni multimedijski pripomoček**, ki združuje lastnosti telefona, fotoaparata, kamere, interneta, televizije in radia. **Začenjamo novo števje na področju slovenskih mobilnih telekomunikacij.**

Mobitel UMTS
Nova generacija mobilnih telekomunikacij

